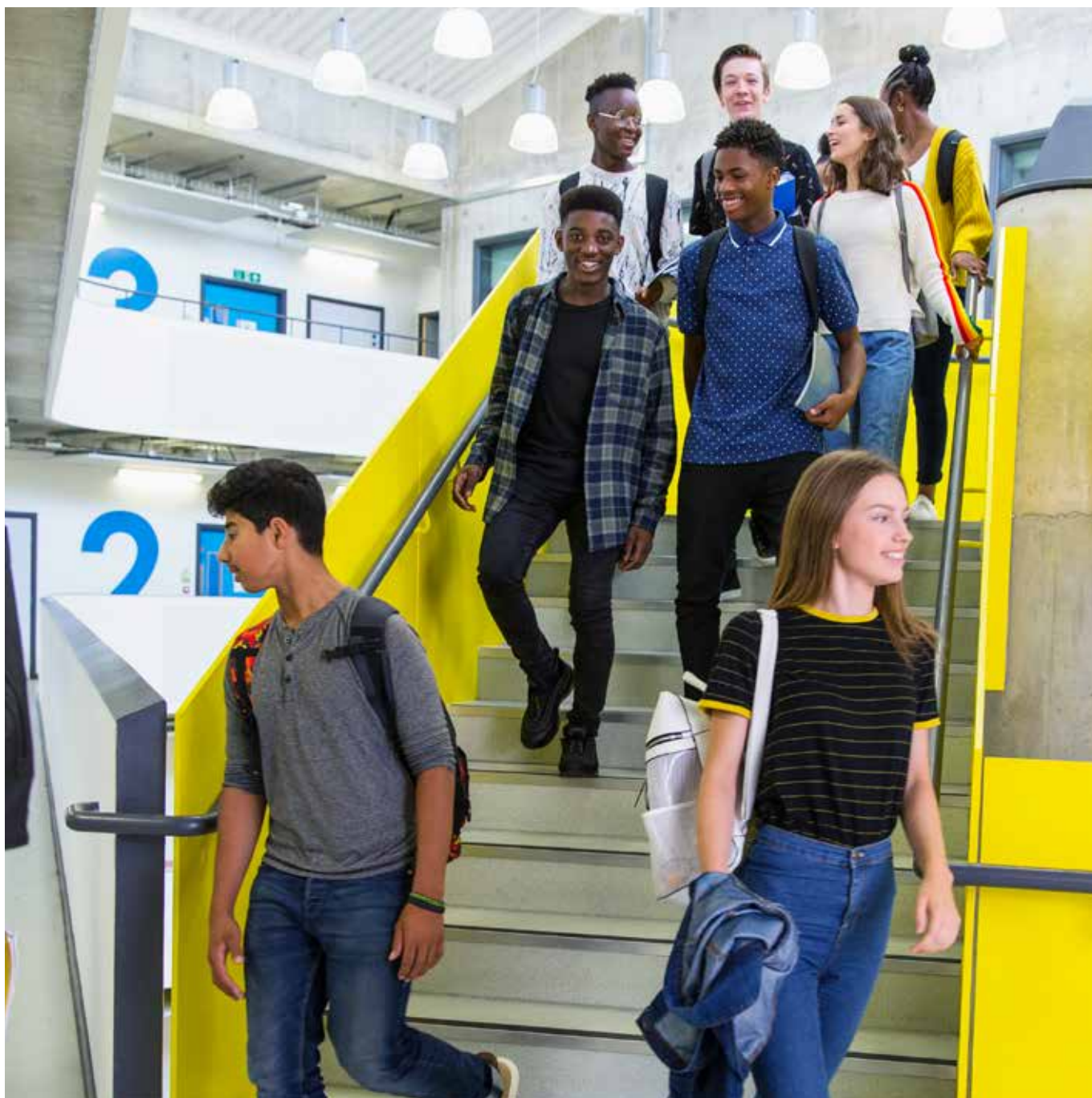

Storbritanniens utträde ur EU och Erasmus+

Vägval och strategier som lyfts fram av aktörer inom utbildningsområdet

Storbritanniens utträde ur EU och Erasmus+

Vägval och strategier som lyfts fram av aktörer inom utbildningsområdet

Storbritanniens utträde ur EU och Erasmus+

Vägval och strategier som lyfts fram av aktörer inom utbildningsområdet

UHR:s rapportserie 2022:3, Universitets- och högskolerådet, mars 2022

Kontaktperson: Magnus Hallbåter

Omslagsbild: johnner.se/Caiaimage

ISBN 978-91-7561-098-6

För mer information om myndigheten och våra publikationer, se **www.uhr.se**.

Innehåll

Förord	5
Sammanfattning	6
Summary	8
Inledning	11
Metod och avgränsningar	13
Ett institutionellt perspektiv	15
Svenska lärosätens syn på utbildningssamarbeten med Storbritannien	15
Samarbete mellan svenska och brittiska aktörer inom yrkesutbildningar	22
Samarbete med Storbritannien inom skola och vuxenutbildning.....	27
Perspektiv från brittiska lärosäten	29
Ett studerandeperspektiv	36
Utresande svenska studenter	36
Inresande brittiska studenter	45
Ett internationellt perspektiv	47
Slutsatser och avslutande diskussion	56
Bilaga 1. Förteckning över intervjuer och samtal	65

Förord

Liksom många andra områden har utbildningsområdet i stor utsträckning påverkats av brexit. Att Storbritannien dessutom i ett sent skede valde att lämna Erasmus+ programmet skapade ytterligare utmaningar för samarbetet mellan svenska aktörer och deras brittiska motparter. Det är i ljuset av de utmaningarna som UHR i mars 2021 fick ett uppdrag från regeringen att redogöra för konsekvenser för svenska utbildningssamarbeten med anledning av brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+.

Den delrapport som UHR lämnade till regeringen i september 2021 visade att Storbritannien var det land dit flest svenskar reste för utbyten, studier eller andra samarbeten inom utbildningsområdet. Även om konsekvenser av brexit och utträdet ur Erasmus+ ännu inte är fullt synliga, gick det redan då att se en del effekter i form av minskat antal utresande och färre finansieringsmöjligheter för djupare samarbeten och partnerskap. I takt med att pandemin avtar kommer det också att bli tydligare vilka effekter som kan kopplas till covid-19 och vad som kan anses bero på brexit.

I denna slutrapport har UHR kompletterat det statistiska materialet från delrapporten med perspektiv från olika aktörer inom utbildningssektorn, såväl lärosäten och skolor som studenter och företrädare för Erasmus+ kontor i andra länder. Bilden som framträder är komplex. Å ena sidan finns en samsyn om att trösklarna för samarbeten med Storbritannien har höjts och att ökade kostnader riskerar att försvåra ytterligare för både utresande och inresande. Å andra sidan finns det olika strategier för fortsatt samverkan där vissa, framför allt universitet och högskolor, avser att fortsätta långsiktiga samarbeten med sina motparter i Storbritannien medan andra, framför allt yrkesutbildningsanordnare, avser att minska eller fasa ut samarbetet och prioritera andra länder i stället.

Oavsett strategi och förhållningssätt kommer brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ att fortsätta att föranleda konsekvenser för svenskt utbildningssamarbete flera år framöver. Samtidigt som en bro har rivits genom brexit kommer nya broar att byggas och gamla att underhållas, både inom det europeiska utbildningssamarbetet och säkerligen även med Storbritannien. Vår förhoppning är att UHR med denna rapport kan bidra till ökad förståelse för den utvecklingen.

Eino Örnfeldt
Generaldirektör

Sammanfattning

I rapporten kombineras statistik med intervjuer och enkäter för att ge en bild av hur olika aktörer i den svenska utbildningssektorn påverkas av brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ programmet, samt vilka vägval och strategier de ser framför sig. Denna slutrapport kompletterar den delrapport som publicerades i september 2021.

Rapporten visar att alla utbildningssektorer påverkas och på ett allmänt plan väntas färre svenskar studera eller genomföra utbyten i Storbritannien kommande år. På sikt kan det bidra till att kontakter, kunskap och förståelse om Storbritannien minskar.

Svenska universitet och högskolor har ett omfattande samarbete med brittiska lärosäten och generellt finns det ett ömsesidigt intresse av att fortsätta samverka. Samtidigt är det troligt att vissa samarbeten kommer att avbrytas på grund av obalans i studentutbyten, där ett större antal svenska studenter åker till Storbritannien, jämfört med antalet brittiska studenter som gör utbytesstudier i Sverige.

Den möjlighet som numera finns inom Erasmus+ programmet att använda upp till 20 procent av den beviljade budgeten för utbyten globalt ses av de svenska lärosätena just i ett globalt perspektiv. Den kommer alltså inte att användas enbart eller framför allt till Storbritannien, även om något undantag kan finnas.

Den huvudsakliga strategin för fortsatt samverkan inom högre utbildning kommer i stället sannolikt att bli bilaterala avtal, där lärosätena själva drar upp riktlinjerna för samarbetet. Förutsättningarna att upprätthålla och skapa nya samarbeten med aktörer i Storbritannien skiljer sig åt mellan olika lärosäten och även inom lärosäten, i de fall samarbeten drivs på institutionsnivå.

Svenska utbytesstudenter kommer att påverkas av Storbritanniens utträde ur Erasmus+. Bland annat kan det bli mindre vanligt med stipendier för utbyten med lärosäten i Storbritannien, när utbytet sker inom ramen för bilaterala avtal i stället för inom Erasmus+ programmet. Det finns därmed en risk att studenter med begränsade ekonomiska resurser kan få svårare att genomföra utbyten i Storbritannien. Det är en oro som även svenska studentrepresentanter har och som också uttryckts från företrädare för Erasmus+ i andra länder.

Bland svenska freemoverstudenter har tydliga effekter redan kunnat identifieras. Antalet studenter som tar emot studiemedel för studier i Storbritannien för första gången från CSN mer än halverades hösten 2021, jämfört med hösten 2020. Statistik visar att nya studenter generellt rör sig mot lärosäten med lägre studieavgifter. De väljer även i mindre utsträckning studier i Skottland, som är den landsdel där studieavgifterna relativt sett ökat mest. Svenska freemovers i Storbritannien är tydliga med att ekonomiska aspekter är viktiga både i val av land och lärosäte.

Inom högre utbildning kan brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ leda till förändrade flöden av studenter inom Europa, både för utbytesstudenter och freemovers. Ett förhållandevis stort utbud av program och kurser på engelska skulle kunna leda till att antalet inresande studenter till Sverige ökar som en följd av brexit.

Storbritannien har varit, och är i flera avseenden ännu, en viktig studiedestination för ett stort antal svenska studenter och studerande. Färre utresande svenskar till Storbritannien riskerar att försvåra för Sverige att nå uppsatta kvantitativa mål för mobilitet inom högre utbildning och yrkesutbildning.

Skolor och organisationer som arbetar med yrkesutbildningar förhåller sig lite annorlunda till brexit än universitet och högskolor. Flera aktörer som arbetar med yrkesutbildningar har sedan några år tillbaka börjat röra sig bort från Storbritannien och länder som blivit mer populära är bland annat Spanien, Irland och Malta. Liknande tendenser ses i flera andra länder.

Den främsta anledningen till minskat samarbete med Storbritannien inom yrkesutbildningar är de ökade kostnaderna och administration av praktik och arbetsplatsförlagd utbildning efter brexit. En del aktörer inom yrkesutbildningar kommer dock att fortsätta samarbeta med sina motparter i Storbritannien, bland annat med stöd av de 20 procent av Erasmus+ budgeten för mobiliteter som kan användas globalt.

Konsekvenserna av Storbritanniens utträde ur Erasmus+ är mindre påtagliga för svenska skolor och organisationer för vuxnas lärande, framför allt för att färre personer från dessa aktörer genomför utbyten i Storbritannien inom Erasmus+. För svenska skolor innebär dock Storbritanniens utträde ur Erasmus+ en stor förlorad möjlighet, givet de former för samverkan som numera finns inom programmet, som medger elevutbyten i större utsträckning.

Några åtgärder och förslag har förts fram i dialog med olika aktörer, för att mildra konsekvenserna och de negativa effekterna. Bland dessa kan nämnas att:

- Stärka Sverige som attraktiv studiedestination, i synnerhet gentemot brittiska studenter för att förbättra balans i studentutbyten.
- Underlätta för svenska studenter att ta emot offentligt finansierade utländska stipendier, från till exempel Wales, utan att riskera indraget svenskt studiemedel.
- Sondera behov av inledande administrativt stöd till aktörer som arbetar med yrkesutbildningar och eventuellt ta fram mallar eller checklistor i samråd med brittiska aktörer och andra Erasmus+ kontor.
- Föra en dialog med brittiska aktörer om vissa tillstånd och krav som införts efter brexit, för att synliggöra de aspekter som upplevs som mest betungande.
- Upprätthålla dialog på olika nivåer med relevanta aktörer i andra programländer inom Erasmus+ för att se vilka möjligheter som finns att utveckla eller stärka samverkan med Storbritannien.

Summary

This report combines statistics with interviews and surveys to provide an overview of how different actors in the Swedish educational sector are affected by Brexit and the United Kingdom's withdrawal from the Erasmus+ programme, as well as some alternatives and strategies they see as feasible. This final report complements the interim report published in September 2021.

The report shows that all sectors in the Swedish education system are affected by Brexit and, in general, fewer Swedes are expected to study or participate in exchanges in the United Kingdom in the next few years. This may eventually contribute to a reduction in contacts, knowledge, and understanding of the United Kingdom.

Swedish higher education institutions have a broad cooperation with their British counterparts and in general there is a mutual interest in continuing to collaborate. However, it is likely that some partnerships will end due to imbalances in student exchanges. Each year more Swedish students travel to the United Kingdom, compared to the number of British students who participate in exchange studies in Sweden.

The new opportunity within the Erasmus+ programme, to use a maximum of 20 per cent of the approved budget for exchanges at global level, is seen by the Swedish higher education institutions precisely as a global opportunity. It will therefore not be used solely or principally for continued cooperation with the United Kingdom, although there may be some exceptions.

Instead, the main strategy for cooperation within the higher education sector will be bilateral agreements, where higher education institutions establish the terms of cooperation themselves. Opportunities for upholding and/or developing new cooperation with their counterparts in the United Kingdom will differ among the Swedish higher education institutions, as well as within these institutions when cooperation is managed at a decentralized level.

Swedish exchange students will be affected by the United Kingdom's withdrawal from Erasmus+. These effects will include a reduction in scholarships for exchanges where the exchange is part of a bilateral agreement, rather than the Erasmus+ programme. Students with fewer economic resources may therefore face increased difficulties in completing an exchange in the United Kingdom. This concern is also expressed by student representatives in Sweden, as well as by representatives from other Erasmus+ National Agencies.

Concrete effects have already been identified among Swedish degree mobility students. The number of students receiving study loans or grants from the Swedish Board of Student Finance for studies in the United Kingdom in the autumn of 2021 more than halved, compared to the autumn of 2020. The statistics shows that new students are moving towards higher education institutions with lower tuition fees. They are also less likely to

study in Scotland, where the changes in tuition fees, in relative terms, have been the highest. Swedish degree mobility students currently studying in the United Kingdom express how financial aspects many times are decisive, when choosing country and the higher education institution.

Brexit and the United Kingdom's withdrawal from the Erasmus+ programme may lead to changing student flows within Europe, for both degree mobility and credit mobility students. A relatively large number of courses and programmes taught in English may lead to an increase of incoming students to Sweden, due to Brexit.

The United Kingdom has been, and in many aspects still is, an important destination for Swedish students, both in higher education and for vocational education and training. Fewer outgoing students to the United Kingdom may affect Sweden's chance of achieving European objectives on student mobility for higher education and in vocational education and training.

Schools and organisations working with vocational education and training have handled Brexit somewhat differently to higher education institutions. Over the past few years, many organisations in vocational education and training have begun to phase out their British cooperation, while Spain, Ireland and Malta have gained in popularity. The same trend can be seen in other countries.

The main reasons for less cooperation with the United Kingdom on vocational education and training are increased costs and administration after Brexit, related to internships and work-place based education. However, some schools and organisations working with vocational education and training will continue to cooperate with their British partners, mainly using the 20 per cent of the approved Erasmus+ budget for mobility at a global level.

The consequences of the United Kingdom's withdrawal from Erasmus+ are less noticeable for Swedish schools and organisations in adult education, primarily because fewer people from these actors participate in exchanges in the United Kingdom within Erasmus+. However, for Swedish primary and secondary schools, the United Kingdom's withdrawal from Erasmus+ may be seen as a major lost opportunity, given the increased opportunities for pupil exchanges that are now part of the programme.

Some measures and proposals to limit consequences and negative effects have been raised in dialogue with different actors. These include:

- Enhancing Sweden's reputation as an attractive study destination, especially targeting British students, to improve the balance of student exchanges.
- Make it easier for Swedish students to receive publicly financed foreign scholarships, for example from Wales, without the risk of losing grants and loans from the Swedish Board of Student Finance.
- Mapping the needs for initial administrative support for actors in vocational education and training who will continue to collaborate with the United Kingdom. This may include templates or checklists that can be developed in dialogue with British representatives as well as other National agencies within the Erasmus+ programme.

- Establish dialogue with British actors about post-Brexit administrative challenges to highlight the aspects experienced as most problematic.
- Maintain dialogue at different levels with relevant actors in other Erasmus+ programme countries, to explore opportunities for developing or strengthening cooperation with the United Kingdom.

Inledning

Den 1 januari 2021 upphörde många av de övergångsregler som gällt sedan februari 2020 då Storbritannien formellt lämnade Europeiska unionen. Brexit blev en realitet, 48 år efter Storbritanniens inträde i Europeiska gemenskapen. Även om det avtal som Storbritannien och EU undertecknade i slutet på 2020 i stor utsträckning reglerar den nya relationen mellan parterna är konsekvenserna komplexa och kommer att märkas efter hand, sannolikt under flera år.

I anslutning till förhandlingarna om avtal i slutet av 2020 aviserade Storbritannien även sin avsikt att lämna utbildningssamarbetet inom Erasmus+ programmet. Det skedde sedan formellt när det nya programmet började 2021. I mars 2021 fick Universitets- och högskolerådet ett uppdrag av regeringen att ”*följa upp och analysera vilka konsekvenser som uppstår för svenska studenters möjligheter att studera i Storbritannien och övriga konsekvenser för svenskt deltagande i internationellt utbildningssamarbete och mobilitet med anledning av att Storbritannien lämnar Erasmusprogrammet.*”¹ Uppdraget redovisas i två delar, en delrapport i september 2021 samt en slutrapport i mars 2022.

I delrapporten gjordes en kvantitativ översikt av de huvudsakliga samarbeten som finns. Där framgick det att Storbritannien är det land dit flest svenskar reser för studier eller andra samarbeten inom utbildningssektorn.² Enskilda studenter som ordnar sin utbildning på egen hand, så kallade free-movers, är den största gruppen, följt av deltagare inom Erasmus+ för högre utbildning och därefter för yrkesutbildningar. I delrapporten redovisades även vissa av de nya regler som gäller efter brexit och inom det nya Erasmus+ programmet.

I den här slutrapporten fokuserar UHR framför allt på hur olika aktörer väljer att agera och förhålla sig i relation till de nya spelregler som beskrivs i delrapporten. Vilka vägval och strategier använder de och vilka möjligheter, risker och utmaningar ser de i dag och i den närmaste framtiden? Finns det förslag på åtgärder?

UHR strävar efter att visa perspektiv från tre grupper av aktörer i slutrapporten:

1. Först det *institutionella perspektivet*. Där ges en beskrivning över hur svenska lärosäten, skolor eller huvudmän för skolor agerat samt de utmaningar och konsekvenser de ser. I avsnittet ingår också viss översikt över den brittiska utbildningssektorn.
2. Därefter beskrivs *studentperspektivet*. Där framgår vägval och prioriteringar hos ett urval av svenska utbytesstudenter och

1. Regeringsbeslut 11 mars 2021, som innebär ändring av regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Universitets- och högskolerådet.
2. Storbritanniens utträde ur EU och Erasmus+. Konsekvenser för mobilitet och utbildningssamarbete ur ett svenskt perspektiv. UHR:s rapportserie 2021:7.

freemoverstudenter. Här inkluderas i viss mån även inresande brittiska studenter.

3. Sedan följer det *internationella perspektivet*, samt några utmaningar och möjligheter som myndigheter eller organisationer som ansvarar för internationalisering kopplat till utbildning i Norge, Danmark, Finland, Nederländerna och Tyskland ser.

Till sist förs en avslutande diskussion, där några slutsatser och resultat från tidigare avsnitt lyfts fram.

Metod och avgränsningar

Rapporten har ett aktörscentrerat perspektiv, med en deskriptiv-analytisk metod. Varje avsnitt består av två huvudsakliga delar: I en inledande del ges en statistisk och övergripande beskrivning av den specifika gruppen av aktörer, som samtidigt ger en ram för den fortsatta analysen. I den efterföljande delen görs en analys av enkätsvar och/eller genomförda intervjuer och fördjupade samtal, för att beskriva de strategier, utmaningar och möjligheter som gruppen eller enskilda aktörer i gruppen gett uttryck för. Subjektiviteten i intervjuer och fördjupade samtal minskas genom att de kompletteras med bredare enkäter och statistikunderlag.

Covid-19 försvårar analys och validering av tendenser. I flera fall använder UHR sig av data till och med läsåret 2019/2020, eftersom antalet utresande efterföljande läsår begränsades kraftigt på grund av pandemin.

Datainsamlingen skiljer sig något åt mellan de olika avsnitten. Data för de inledande beskrivande delarna kommer framför allt från EU-kommissionens statistikverktyg men även från den brittiska utbildningssektorn, Centrala studiestödsnämnden (CSN), Universitetskanslersämbetet (UKÅ), Migrationsverket samt UHR:s databaser för antagning till svenska lärosäten. I den efterföljande analysen kompletteras dessa data med information från fyra enkäter (högre utbildning, yrkesutbildning, skola, samt sektor för vuxnas lärande).

Utöver enkäter har fördjupande samtal hållits med 39 personer som representerar 25 institutionella aktörer. I flera fall har två eller fler aktörer deltagit i samma samtal, för att möjliggöra erfarenhetsutbyte. Samtalen har vanligen följt en semistrukturerad mall, där det varit viktigt att aktörerna själva kunnat precisera prioriteringar/utmaningar. Förutom dessa samtal har även dialog förts i tre fokusgrupper med elva studenter eller studentrepresentanter. Mer detaljerad information om urval och metod för respektive enkät och fördjupande samtal presenteras i respektive avsnitt.

Kostnader som anges i svenska kronor och som omräknats från euro och brittiska pund baseras på den medelvalutakurs som gällde för januari 2022 enligt Riksbanken.

De mest väsentliga avgränsningarna består i att:

- Rapporten inte berör forskningssamarbeten, men i övrigt har en bredd av svenska lärosäten bidragit till underlaget för rapporten. Analysen täcker därför större delen av de aktörer som verkar inom högre utbildning.
- Vad gäller aktörer som arbetar med yrkesutbildningar samt skola och med vuxnas lärande, bygger den huvudsakliga analysen på återkoppling från aktörer som genomför eller har genomfört projekt med finansiering från Erasmus+ programmet.

- Givet det begränsade antalet utresande till Storbritannien ges något mindre utrymme åt skola och organisationer som arbetar med vuxnas lärande, jämfört med högre utbildning och yrkesutbildning.
- Inga enkäter har skickats till studenter utan detta perspektiv erhålls framför allt genom samtal med studentorganisationer samt fokusgrupper med några studenter.
- Endast utbildningsdelen av Erasmus+ berörs. Rapporten omfattar inte samarbeten inom ungdoms- eller idrottsdelarna av Erasmus+.

Ett institutionellt perspektiv

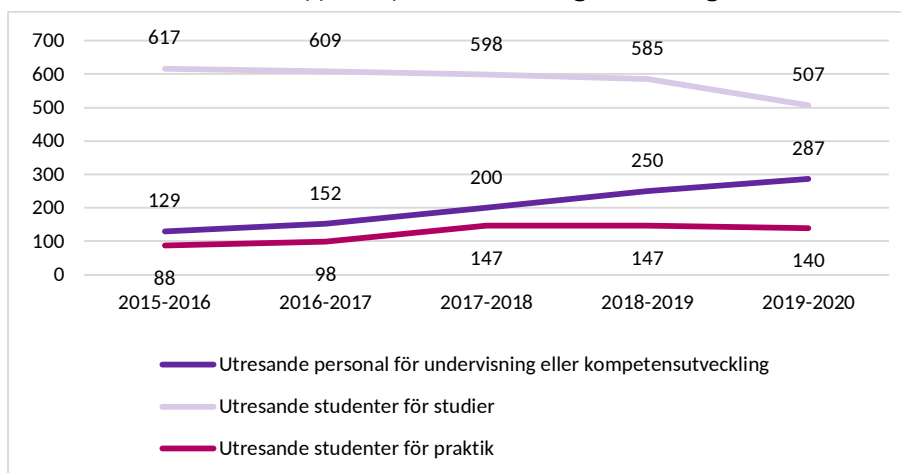
Svenska lärosätens syn på utbildnings-samarbeten med Storbritannien

Av de 49 lärosäten som finns i Sverige enligt UKÄ deltar 41 aktivt i Erasmus+ programmet. Dessa lärosäten står för drygt 99,8 procent av antalet examinerade studenter vid svenska lärosäten 2020 och ger alltså en bred överblick över hela lärosätessektorn. Det är dessa 41 lärosäten som har tagit emot en enkät riktad till högre utbildning.³ UHR har också genomfört fördjupande samtal med representanter för sju av lärosätena.⁴

Storbritannien är det land dit flest svenska studenter reser inom Erasmus+ högre utbildning. Före pandemin rörde det sig om närmare tusen personer per läsår. Därutöver tillkommer utresande inom ramen för bilaterala avtal och andra samarbeten som flera svenska lärosäten har med sina motparter i Storbritannien. Utresande till Storbritannien från svenska lärosäten inom Erasmus+ programmet visas i diagram 1.

-
3. Enkät sändes i oktober 2021 och riktade sig till internationaliseringsansvariga på 41 svenska lärosäten som är ackrediterade inom Erasmus+ programmet. Undersökningen var öppen 19 oktober–25 november 2021. Totalt sjutton frågor, såväl fritext som förvalda svarsalternativ. Ett enkätsvar per lärosäte var möjligt. Ansvariga på 32 lärosäten svarade, vilket ger en svarsfrekvens på 78 procent.
 4. Urval för fördjupade samtal följde ett stratifierat urval där lärosäten delades in i tre grupper utifrån storlek sett till antal examinerade. Därefter valdes fyra lärosäten ut inom varje grupp. Inte alla lärosäten kunde, eller ville, delta i det fördjupade samtalet och i flera fall gick då förfrågan vidare till nästa lärosäte på listan. Tre samtal genomfördes, med sammanlagt sju lärosäten: Högskolan Kristianstad, Högskolan Dalarna, Stockholms universitet, Sveriges Lantbruksuniversitet, Karlstads universitet, Kungliga Musikhögskolan samt Linköpings universitet. En eller två personer deltog per lärosäte, vanligen internationaliseringsansvariga, internationella koordinators och/eller Erasmus+ ansvariga. Samtalen hölls digitalt med hjälp av Teams och minnesanteckningar fördes.

Diagram 1. Antal utresande inom Erasmus+ högre utbildning till Storbritannien läs-åren 2015/16–2019/20 uppdelat på läsår och kategori av deltagare.⁵

Av diagrammet framgår bland annat att studenter som reser ut för att studera är den största kategorin och utgör cirka 55 procent av det totala antalet utresande. Därefter följer personal med drygt 30 procent och studenter som genomför praktik med 15 procent. Utresande studenter har en något vikande trend, medan det går att se en väsentlig ökning av utresande personal under samma tidsperiod.

Drygt 80 procent av de svenska lärosätena tar emot brittiska studenter.⁶ Det sker vanligen inom ramen för de Erasmus+ projekt som löper ut 2022 och 2023, eller bilaterala avtal. I båda fallen annulleras studieavgifterna. Ett dusin lärosäten anger även att de har inresande brittiska studenter som betalar studieavgifter. Det brittiska Turingprogrammet nämns av flera lärosäten som en framtida drivkraft för inresande brittiska studenter, men både i enkät och fördjupande samtal är det tydligt att avtryck på svenska lärosäten från det programmet, som startade 2021, ännu är mycket begränsade.⁷ Svenska stipendier för avgiftsskyldiga studenter nämns hos sex lärosäten som ett sätt att finansiera inresande brittiska studenter, vilket kommer att innebära viss ökad konkurrens om dessa stipendier.

Utöver inresande och utresande studenter har även nio lärosäten som svarat på enkäten deltagit i partnerskapsprojekt inom Erasmus+ med sina brittiska motparter. Dessa samarbeten kommer enligt lärosätena till stor del att fasas ut eftersom det inte finns tydliga möjligheter för fortsatt finansiering, varken inom Erasmus+ programmet eller inom Turingprogrammet.

Svenska lärosäten arbetar geografiskt brett inom Erasmus+ programmet och läsåren 2017/18–2019/20 reste svenska studenter ut till samtliga (då) 33

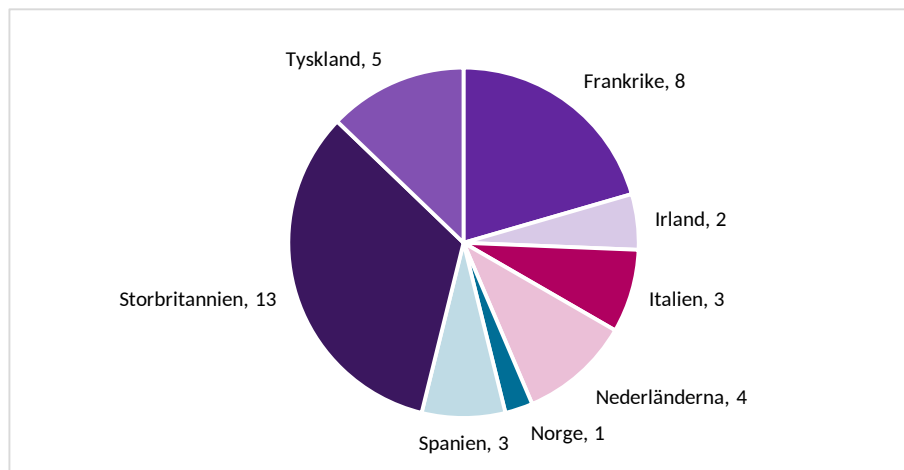
5. Data enligt EU-kommissionens databas Qlikview, KA103 (högre utbildning) SE01 2014–2020. Viss osäkerhet råder kring data på grund av variationer i databasen, men det bedöms inte påverka övergripande tendenser.

6. Statistik enligt EU-kommissionens databas Qlikview, KA103 (högre utbildning) UK01 2016–2019.

7. Avseende skotska och walesiska initiativ till utbytesprogram finns det viss kännedom om dessa bland svenska lärosäten, men omfattning är osäker då programmen ännu ej har haft utlysningar.

programländer inom Erasmus+. Det land dit flest studenter reser ut skiljer sig åt mellan lärosäten och framgår i diagram 2.

Diagram 2. Land med störst antal utresande studenter för 38 lärosäten som sänt ut studenter för studier inom Erasmus+ läsåren 2017/18–2019/20.⁸

Av diagram 2 går det bland annat att utläsa att även om Storbritannien är det land med högst antal utresande studenter för flest lärosäten inom Erasmus+ programmet så är det för två tredjedelar av alla lärosäten något annat land som är viktigast för utresande studenter. Det är viktigt att ha denna bredd i åtanke, och hur den bidrar till att i viss utsträckning begränsa riskerna för en minskning av utresande totalt sett, som en följd av Storbritanniens utträde ur Erasmus+ programmet.

Vikten av utbyten och samarbeten med engelskspråkiga länder framkommer både i enkäten och i de fördjupande samtalen. Som ett lärosäte uttrycker det i fråga om Storbritannien:

"Det har varit en 'local' engelsktalande partner (inom EU), för dem som tyckt att Canada, USA och Australien har varit lite för långt bort. Storbritannien har varit lättillgängligt och enkelt att åka till."⁹

Irland nämns i enkäten av nästan vart tredje lärosäte som ett land med vilket samarbetet kan komma att öka framöver.

Det är värt att göra skillnad på engelskspråkiga länder (där engelska är ett officiellt språk) och akademiska miljöer i andra länder, som till exempel Nederländerna, där engelska är gångbart i många situationer. Vissa internationella program och utbildningar som svenska lärosäten erbjuder ställer explicita krav på utbyte i ett annat engelskspråkigt land. I andra fall kan upplägget på en svensk utbildning (till exempel kliniska utbyten inom hälsa och sjukvård, eller verksamhetsförlagd utbildning inom lärarutbildningen) främja att det sker utbyte till ett engelskspråkigt land då det finns färre inriktningar för att förbereda sig fackspråkligt på andra europeiska språk.

8. Data enligt EU-kommissionens databas Qlikview, KA103 (högre utbildning) SE01 2014–2020. Notera att data avser 38 lärosäten men summan uppgår till 39 eftersom det på ett lärosäte funnits två länder som var mest populära och då har båda länderna räknats med.

9. Enkätvar *Effekter av brexit inom högre utbildning*, november 2021.

En annan aspekt som lyfts fram av flera lärosäten är språkkurser i engelska som möjliggörs för deras personal genom Erasmus+ programmet och som kan bli svårare att genomföra framgent.

Trots geografisk bredd syns ändå Storbritanniens betydelse i enkäten genom att 84 procent av lärosätena anger att de samverkar med lärosäten eller andra aktörer i Storbritannien för att främja att svenska studenter eller personal reser ut. Samtliga anger att de avser att fortsätta samarbetet även efter brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ programmet.

Vidare är det noterbart att cirka 40 procent svarar nej på frågan om "*brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ [har] försvårat ert arbete med internationalisering*". Det kan spegla lärosätenas bredd i fråga om internationalisering, där Storbritannien förvisso är en viktig del men ändå bara ett bland flera länder. Svaret kan även förstås utifrån det faktum att de flesta lärosäten ännu har kvar stipendier inom ramen för de Erasmus+ projekt som beviljades 2019 och 2020. Det gör att konsekvenser av utträdet från Erasmus+ programmet inte är fullt kännbara ännu. Inom dessa tidigare projekt räknas Storbritannien ännu som programland och utbyten kan genomföras fram till maj 2023. I den fördjupade dialog som UHR har haft med vissa lärosäten angav endast ett av sju lärosäten att de inte hade kvar stipendier från tidigare beviljade projekt.

Det är även de tidigare beviljade Erasmus+ projekten, som löper ut 2022 och 2023, som är vanligast förekommande när lärosätena får ange de huvudsakliga verktygen för att fortsätta samverka med Storbritannien. Därefter följer som möjligheter det nya regelverket inom Erasmus+ samt att utveckla nya bilaterala avtal.

När det gäller möjligheten inom det nya Erasmus+ programmet att låta upp till 20 procent av beviljade medel inom ett projekt gå till utresande till icke associerade tredjeländer,¹⁰ framgick det i delrapporten att det i praktiken skulle kunna föranleda oförändrad mobilitet till Storbritannien. Det givet att andelen utresande till Storbritannien de senaste åren varit mellan 16 och 18 procent, samt att budgeten inom programmet ökar kontinuerligt. Av de fördjupade samtalen med lärosäten framgår att alla ser beviljandet av mobiliteter till icke associerade tredjeländer som en tydlig och positiv möjlighet. Alla är också i olika faser vad gäller att ta fram rutiner och riktlinjer för hur den möjligheten ska användas i praktiken. Samtliga var dock tydliga med att de ser denna möjlighet i ett globalt perspektiv och *inte* kommer att använda den endast (troligen ej heller huvudsakligen) för utbyten med Storbritannien. Detta bredare perspektiv ligger även väl i linje med de intentioner som kommissionen har uttryckt i samband med att denna möjlighet infördes.¹¹

10. Har tidigare kallats partnerland men från och med 2022 är benämningen "Third countries not associated to the Programme", enligt programguide Erasmus+ 2022, sidan 32. Det finns 169 ej associerade tredjeländer.

11. "*The objective of mobility from Programme Countries to Partner Countries is twofold. First, it provides more opportunities to students and staff to have an international experience as well as to acquire forward-looking and other relevant skills worldwide. Second, it enables higher education institutions from Programme Countries to establish longterm sustainable international cooperation with partner institutions from Partner Countries.*" Erasmus+ programme guide 2021, sid 43.

Samtidigt är ställningstagandet en tydlig indikation på att antalet utresande inom Erasmus+ till Storbritannien kommer att minska markant från och med 2023.

Bilaterala avtal som möjlighet för fortsatt långsiktigt samarbete

Utveckling av bilaterala avtal är den väg som de flesta lärosäten har angett som en möjlighet, efter att de Erasmus+ projekt som nu pågår har avslutats. Samtidigt anges i enkäten att drygt hälften av lärosätena i dagsläget *inte* har avtal med aktörer i Storbritannien, bortom Erasmus+ programmet. Inom Erasmus+ programmet har 37 svenska lärosäten drygt 300 avtal med 118 lärosäten i Storbritannien som omfattar studentutbyten för studier.¹² Antalet utresande de närmaste åren kommer att påverkas till stor del beroende på i vilken utsträckning samarbetena kan fortgå inom ramen för bilaterala avtal.

I de fördjupande samtalen beskrev lärosäten de steg som tagits eller planerats för att gå vidare med bilaterala avtal. Bland möjligheterna syntes ett i många fall ömsesidigt intresse och att kontakter initierats från båda håll för att diskutera en övergång från generella Erasmus+ avtal till bilaterala avtal. Centralt i dessa avtal blir bortförhandling av studieavgifter för ett fortsatt studentutbyte. En annan möjlighet eller önskan som uttrycks är att gå vidare med bredare, ämnesövergripande avtal. Det skulle sannolikt underlätta administrationen och skapa större volymer och långsiktighet. Samtidigt kan det försvåras av att avtalshandlingen inom befintliga Erasmus+ avtal ofta ligger på institutionsnivå.

Flera lärosäten betonar dock att även om studieavgifter förhandlas bort, kommer Erasmus+ stipendiet (drygt 5 000 kronor/månad för utbyten i Storbritannien) inte längre att vara en möjlighet. Det befaras leda till att studenter med mer begränsade resurser kan få svårare att resa till Storbritannien, där kostnadsläget i många avseenden kan betraktas som högt. Av samtal med flera aktörer framgår dock att Storbritannien sannolikt kommer att fortsätta ses som en attraktiv studiedestination och attrahera studenter, oavsett tillgång till Erasmus+ stipendier. Det bör också nämnas att möjligheten att använda upp till 20 procent av den beviljade budgeten inom Erasmus+ till utbyten globalt kan stärka inkludering och ekonomiska villkor för svenska utbytesstudenter till andra destinationer, där utbyten förekommer men det kanske är mindre vanligt med stipendier.

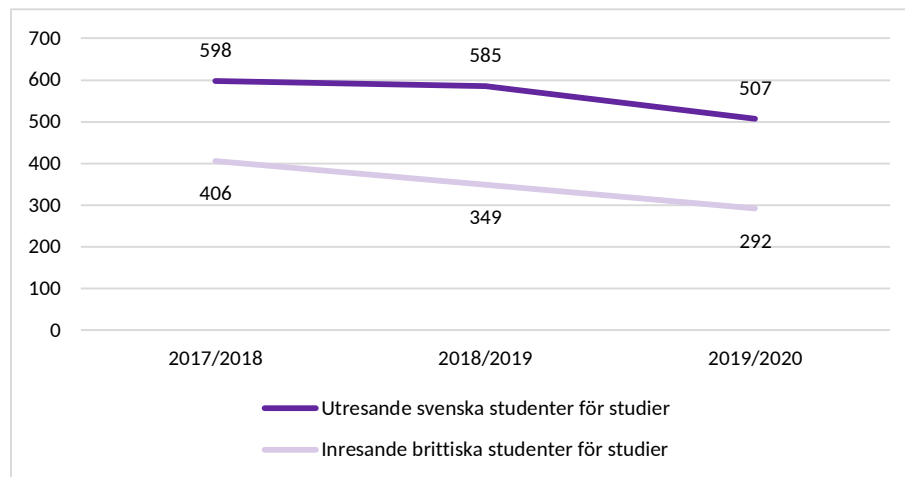
En annan tydlig utmaning för att kunna gå vidare från Erasmus+ avtal till bilaterala avtal är obalansen mellan inresande och utresande utbytesstudenter. Läsåret 2019/2020 var Storbritannien det land där Sverige hade den största obalansen mellan in- och utresande, följt av Australien.¹³ Svenska lärosäten uppger i både enkät och samtal att flera samarbetspartner på den brittiska sidan har valt att avsluta eller fasa ut vissa samarbeten i takt med

12. Avser det totala antalet avtal för läsåren 2017/18–2021/22, data enligt EU-kommissionens databas Qlikview, KA103 (högre utbildning) SE01 2014–2020.

13. Universitet och högskolor, Internationell studentmobilitet i högskolan 2019/20, ISSN 1654-3424 Serie Utbildning och forskning. Utkom den 3 december 2020. SCB på uppdrag av UKÄ. Sidan 35

att Erasmus+ projekten upphör. Obalans i studentutbyten är ett skäl som angetts för detta.

Diagram 3. Utresande och inresande studenter inom Erasmus+ programmet Sverige-Storbritannien.¹⁴

Av diagram 3 går att utläsa att utläsare och inresande studenter mellan Storbritannien och Sverige har minskat gradvis under de tre läsåren som föregick covid-19-pandemin samt att andelen inresande i relation till utresande har varit i stort sett oförändrad under perioden. Läsåret 2019/20 reste knappt sex studenter in, för varje tiotal utresande.

När det gäller balans i utbyten är det också en stor skillnad mellan olika lärosäten och eftersom flera lärosäten har en decentraliserad hantering finns även interna skillnader på ett och samma lärosäte. Av 32 svenska lärosäten som haft studenter som rest ut till, eller in från, Storbritannien läsåren 2018/19 eller 2019/20 hade hälften ett antal inresande som var mindre än 50 procent av antalet utresande. Det kan betraktas som en tydlig obalans. Sex svenska lärosäten hade fler inresande studenter från Storbritannien än utresande svenska studenter till Storbritannien.¹⁵

Cirka 65 procent av alla brittiska inresande studenter inom Erasmus+ programmet läsåren 2018/19 och 2019/20 reste till Sveriges fyra största lärosäten men även dessa lärosäten hade, i varierande utsträckning, fler utresande än inresande.¹⁶

Det kan tilläggas att skillnaden mellan in- och utresande är mycket större bland personal, där det för varje inresande brittisk person är fler än sex utresande svenskar. Obalans i personalutbyten är dock inte lika avgörande

14. Data enligt EU-kommissionens databas Qlikview, KA103 (högre utbildning) SE01 2014–2020. Viss osäkerhet råder kring data på grund av variationer i databasen, men det bedöms inte påverka övergripande tendenser.

15. Data enligt EU-kommissionens databas Qlikview, KA103 (högre utbildning) SE01 2014–2020 samt UK01 2016–2019. Antal lärosäten som samverkar med utresande eller inresande studenter för studier. Avser inte studenter för praktik eller personal.

16. Stockholms universitet, Uppsala universitet, Lunds universitet och Göteborgs universitet, här rangordnade i storleksordning utifrån antal inresande brittiska studenter inom Erasmus+ programmet.

för processen att gå från Erasmus+ avtal till bilaterala avtal, eftersom de följer en annan logik. Till exempel så möjliggör flera svenska lärosäten engelskstudier i Storbritannien för sin personal, men det finns ingen förväntan eller mål om ömsesidighet utan rör enskilda kurser som kontrakteras på lärosäten i Storbritannien.

Andra effekter och konsekvenser av brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+

En övergripande farhåga som flera svenska lärosäten har är risken för **kompetenstapp**, såväl på lärosäten som inom förvaltning och näringsliv. Några lärosäten har en stor andel personal eller forskare som genomfört utbildningar i Storbritannien, där spetskompetens finns inom vissa områden. Om samarbetena och utbytena reduceras, och i synnerhet om Storbritannien inte kan fortsätta att delta i forskningssamarbetet Horisont Europa, kan det på sikt påverka tillgången till kompetens i Sverige.

I anslutning till utmaningen att förbättra balansen mellan inresande och utresande studenter nämnde flera lärosäten i de fördjupande samtalen vikten av att ytterligare fördjupa marknadsföringen av Sverige som en **attraktiv studie- och kunskapsnation**, i detta fall med särskilt fokus på brittiska studenter. Inom Erasmus+ programmet har Sverige under åren före pandemin legat på sjätte plats som populäraste destination för brittiska studenter bland de 33 programländerna (efter Spanien, Frankrike, Tyskland, Nederländerna och Italien – ordnat efter popularitet). I ansökningar till Turingprogrammet hösten 2021 behöll Sverige denna plats bland EU/Erasmus+ länder, även om den totala placeringen var 21:e plats inom detta program som arbetar globalt med utresande mobilitet till cirka 160 länder.

Bortsett från Storbritannien och några andra länder har Sverige på ett generellt plan inom Erasmus+ programmet betydligt fler inresande studenter än utresande studenter.¹⁷ I svaren på enkäten nämns även att Sverige som studiedestination kan stärkas ytterligare i och med Storbritanniens utträde ur Erasmus+ programmet genom att Erasmus+ studenter från andra länder kan komma att välja Sverige i större utsträckning. Ett skäl för detta kan vara ett förhållandevis brett kursutbud på engelska. Utöver enskilda kurser finns det i Sverige cirka 1 200 utbildningsprogram som ges på engelska, cirka 90 procent av dem på master-nivå.¹⁸

En av flera faktorer som påverkar antalet inresande brittiska studenter är formella krav kring visum, **uppehållstillstånd** och försäkringar. I de fördjupande samtalen uppgav flera lärosäten att brittiska studenter inte kunnat resa in, eller fått avsluta sina studier på grund av svårigheter att få uppehållstillstånd i tid.

En annan tydlig och återkommande utmaning som lärosäten lyfter är den tid som investeras för att sätta sig in i ett **nytt regelverk** kring brexit som

17. Fler än dubbelt så många E+ studenter reste in, jämfört med som reste ut de senaste fyra läsåren. Av 33 programländer har Sverige fler inresande än utresande till alla länder förutom Storbritannien, Irland, Island, Danmark, Norge och Malta. KA 103, avser studenter som studerar eller gör praktik. Data enligt Qlikview och QlikSense för läsåren 2017/2018–2021/2022.

18. Samtal Svenska institutet, 7 februari 2022.

rör flera viktiga delar som migration, försäkring och hälsofrågor. Som ett lärosäte uttrycker det: "Osäkerhet och onödigt merarbete är genomgående ledord i sammanhanget."¹⁹ Till exempel har en del lärosäten ingått tillfälliga avtal med sina partner i Storbritannien, inför 2021, för den händelse det skulle bli en avtalslös brexit.

Även i rådande situation, med ett övergripande avtal mellan EU och Storbritannien på plats, är avsaknaden av avtalsmallar för fortsatta bilaterala samarbeten en utmaning som flera av de svenska lärosätena uttryckt. Något lärosäte nämner i enkäten önskemål om central samordning mellan lärosäten kring denna punkt. Frågan har även lyfts i dialog som UHR haft med representanter för lärosäten. Önskemålen om stöd med avtalsmallar förefaller dock skilja sig något åt mellan lärosätena. En faktor som kan spela in är lärosätets storlek och administrativa resurser.

Vidare exempel på det merarbete som nu sker rör de studenter som gör **praktik** i Storbritannien. Förutom att det krävs visum från första dagen ska ett särskilt tillstånd (certificate of sponsorship) sökas för att kunna genomföra praktik. Cirka en femtedel av de svenska lärosäten som svarade på enkäten hade erfarenhet av en sådan ansökan och samtliga betecknade det som mycket komplicerat.

Samarbete mellan svenska och brittiska aktörer inom yrkesutbildningar

Ansvaret för internationalisering inom yrkesutbildningarna i Sverige ligger på olika nivåer och hos olika aktörer. Den största gruppen aktörer finns inom gymnasieskolan. Det finns nästan 800 gymnasieskolor (offentliga och privata) med yrkesprogram där lite drygt 100 000 studerande är inskrivna på något av de tretton yrkesförberedande programmen.²⁰ Förutom gymnasieskolan finns yrkeshögskoleanordnare som fått godkänt av Myndigheten för yrkeshögskolan att anordna yrkesutbildningar. Där studerar drygt 30 000 studerande vid utbildningar kopplade till femton utbildningsområden.²¹ Därutöver finns den kommunala vuxenutbildningen som i många fall erbjuder möjlighet till yrkesutbildning.

UHR bedömde att det skulle ge begränsad effekt att rikta enkäter till ett slumpmässigt urval av samtliga aktörer som arbetar med yrkesutbildningar, eftersom flera sannolikt har begränsad erfarenhet av internationalisering och samarbete med Storbritannien. I stället har enkäten riktats till de femtiofem organisationer – framför allt gymnasieskolor – som under 2021 fått så

19. Enkät svar *Effekter av brexit inom högre utbildning*, november 2021.

20. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokB&vform=21&run=1&flik=s>

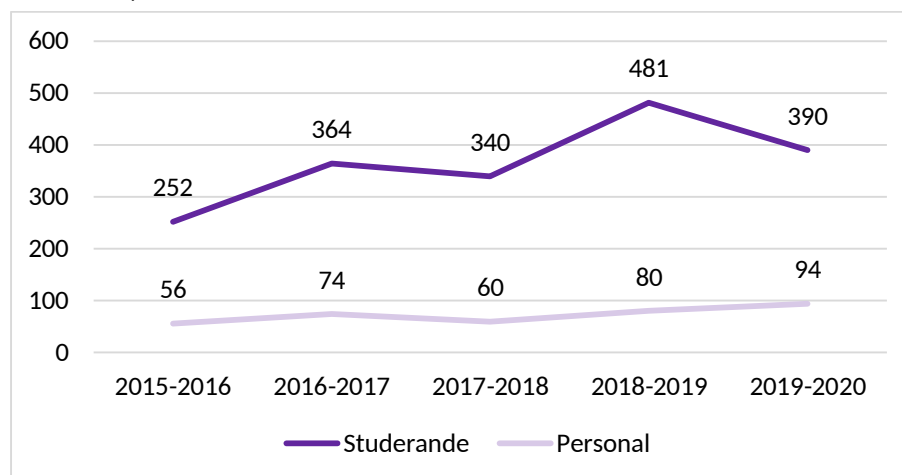
21. <https://www.myh.se/statistik/statistik-yrkeshogskoleutbildningar/utbildningar-och-platser>

kallad ackreditering beviljad inom Erasmus+ programmet.²² En ackreditering kan även ges till konsortier där flera organisationer (vanligen enskilda skolor) deltar. Bakom de 55 organisationer som beviljades ackreditering i början av 2021 finns över 170 skolor eller andra organisationer. Utöver dessa organisationer riktades även enkäten till fem organisationer som har drivit strategiska partnerskap inom Erasmus+.²³ För att få ytterligare förståelse för prioriteringar hos organisationer som arbetar inom yrkesutbildningsområdet har även fördjupande samtal hållits med fem sådana aktörer.²⁴

Betydelsen av Storbritannien som samarbetspartner framkommer i enkäten genom att drygt 80 procent av dem som svarat anger att de samverkar eller har samverkat med Storbritannien. Det är förvisso en stor andel men ändå något mindre än inom Erasmus+ programmets sektor för högre utbildning, vilket också speglas i det faktum att Spanien de senaste åren gått om som det vanligaste landet för utresa inom yrkesutbildning.

-
22. Ett slags ramansökan som skapar förutsättningar för ett långsiktigt (åtminstone till och med 2027) deltagande inom Erasmus+ programmet. Efter beviljad ackrediteringsansökan krävs endast en enklare budgetansökan per år. Ackreditering avser endast arbete med mobilitet, inte partnerskap.
 23. Enkät skickades ut i oktober 2021 och riktade sig till projektansvariga på 55 organisationer som fick ackreditering beviljad 2021 samt fem organisationer som fått strategiska partnerskap beviljade 2018 eller 2019. Undersökningen var öppen 18 oktober- 6 december 2021. Totalt sjutton frågor, såväl fritext som förvalda svarsalternativ. Ett enkätsvar per aktör var möjligt. Ansvariga hos 39 projektägare svarade, vilket ger en svarsfrekvens på 65 procent. I trettio fall fylldes enkäten i av ansvariga på gymnasieskolor (enskilda skolor eller konsortier av flera skolor). I övriga nio fall var det personer inom yrkeshögskolan, hos kommunala huvudmän eller stiftelser som fyllde i enkäten.
 24. Urval för fördjupade samtal följde ett stratifierat urval där de 55 ackrediterade organisationerna rangordnades utifrån hur mycket projektmedel de blivit tilldelade under 2021. Bland de femton organisationer som tog emot mest medel valdes sex ut slumpvis. Av dessa sex tackade en nej och en svarade inte. Förfrågan gick då ut till två nya varav en tackade ja. Tre samtal genomfördes, med sammanlagt fem projektägare: Folkuniversitetet Stiftelsen Kursverksamheten vid Stockholms universitet, Yrkesgymnasiet Malmö, Bromangymnasiet, Hässleholms kommun EU-kontor Skåne Nordost, Lärande i Sverige (Realgymnasiet). Samtalen hölls digitalt med hjälp av Teams och minnesanteckningar fördes.

Diagram 4. Antal utresande studerande och personal inom yrkesutbildningar inom Erasmus+, per läsår till Storbritannien.²⁵

I diagram 4 framgår svenska utresande fördelat på studerande och personal inom yrkesutbildningar till Storbritannien. Mot slutet av perioden ses en något vikande trend av utresande studerande men pandemin försvårar en närmare verifiering av den tendensen. Bland de studerande har arbetsplatsförlagd utbildning i form av praktik på ett företag varit den vanligaste formen av utbyte (cirka 70–80 procent av det totala antalet).

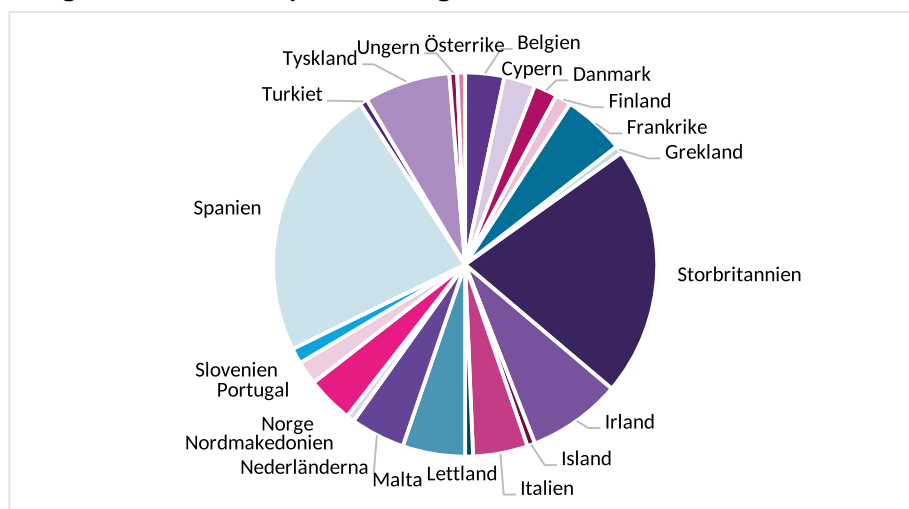
Prioriteringar för internationalisering inom yrkesutbildningar

Av enkäten framkommer att i princip samtliga svarande anser att de viktigaste skälen för att arbeta med internationalisering är att ge de studerande så goda förutsättningar som möjligt, genom till exempel stärkt kvalitet på utbildningen, ökad anställningsbarhet, nya perspektiv, utveckling och fördjupad kompetens. Även fortbildning av personal och utveckling av kompetens ses som viktigt. I samtal och utifrån enkäten framgår att de olika aktörerna ser brexit i ljuset av dessa målsättningar. Det viktigaste är funktionella praktikplatser som kan stärka yrkesstuderande och/eller bidra till kompetensutveckling av personal. Denna kompetensutveckling hos studerande eller personal sker genom praktik eller annan internationell samverkan som genomförs långsiktigt i de länder där det finns bäst förutsättningar för att lyckas med det.

I de fördjupade samtalen blir det tydligt att Storbritannien, efter brexit och utträdet ur Erasmus+ inte nödvändigtvis är ett sådant land. Landet har dock varit, och är ännu, en viktig destination för utresande inom yrke. I diagram 5 visas det viktigaste landet för utresa för respektive skola eller organisation som är aktiva inom Erasmus+ programmet.

25. Data enligt EU-kommissionens databas Qlikview, KA102 och KA116 (yrkesutbildning) SE01 2014–2020. Viss osäkerhet råder kring data på grund av variationer i databasen, men det bedöms inte påverka övergripande tendenser.

Diagram 5. Land med högst antal utresande för 143 organisationer som skickat ut deltagare inom Erasmus+ yrkesutbildning läsåren 2017/18–2019/20.²⁶

Av diagram 5 framgår den geografiska bredden bland aktörer som arbetar med internationalisering inom yrkesutbildningar. Spanien och Storbritannien är det viktigaste landet hos cirka hälften av projektägarna. Men hela 20 andra länder (av 33 möjliga programländer) är det viktigaste landet hos den andra hälften av de svenska projektägarna. Det tyder på en god geografisk spridning på ett generellt plan och minskar till viss del riskerna för att internationaliseringen avtar som en följd av brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ programmet. I vissa fall rör det sig dock även om mindre aktörer med få partner. Särskilt enskilda projektägare som kanske haft Storbritannien som enda destination kan ändå drabbas hårt.

Vikten av engelskspråkiga länder syns bland annat genom att Irland är på delad tredje plats tillsammans med Tyskland, samt att Malta är ungefär lika populärt som Italien eller Frankrike. Just Irland nämns även explicit av en tredjedel av de svarande i enkäten som ett alternativ som de tittar på efter Storbritanniens utträde ur Erasmus+ programmet.

Förutom geografisk bredd finns även programmatiska alternativ för svenska aktörer inom yrkesutbildningar. Atlas Praktik är ett av delprogrammen inom Atlasprogrammet och erbjuder möjligheter till utbyte, huvudsakligen utanför EU/EES. UHR ansvarar för Atlasprogrammet i enlighet med förordning.²⁷ Åren 2020 och 2021 var de första åren som aktörer kunde söka utbyten med Storbritannien utan hänsyn till de speciella krav som gäller för ett utbyte med länder inom EU/EES. Statistik visar dock att det inte funnits något större intresse för denna möjlighet. Av 330 projektansökningar inom Atlas Praktik 2015–2021, berörde endast 14 projekt Storbritannien. En ansökan inkom 2020 och ingen 2021.²⁸ Det är dock värt att nämna att pandemin begränsat antalet ansökningar inom Atlas praktik generellt under 2021.

26. Data enligt EU-kommissionens databas Qlikview, KA102 och KA116 (yrkesutbildning) SE01 2014–2020.

27. Förordning 2000:523.

28. Utdrag ur UHR:s ansöknings- och handläggarsystem Rauk, december 2021.

Av enkäten framgår att i princip samtliga som har samverkat med Storbritannien anser att brexit har försvårat deras arbete med internationalisering. Noterbart är att drygt 60 procent av dessa anger att de kommer att fasa ut sitt samarbete med Storbritannien, vilket tydligt kontrasterar med sektor för högre utbildning där samtliga aktörer hade för avsikt att försöka fortsätta samverka. I de fördjupade samtalen och enkäten framkommer olika anledningar för utfasningen, som något förenklat kan sammanfattas i fyra områden:

1. Väsentligt utökade administrativa krav och kostnader
2. Typ av samarbeten
3. Klimatpåverkan och hållbart resande
4. Ekonomiska motiv

Utmaningar för fortsatt samverkan med Storbritannien inom yrkesutbildning

Den första och mest dominerande anledningen är de **väsentligt utökade administrativa kraven och kostnaderna** för att skicka ut studerande till Storbritannien. Flera gymnasieskolor eller yrkesutbildningsanordnare beskrev i de fördjupade samtalen hur de försökt skicka studerande till Storbritannien men efter tidskrävande pappersarbete och svårigheter valt att avstå. Bland de administrativa kraven finns visum från första dagen som kostar drygt 3 000 kronor, certificate of sponsorships som behöver koordineras med lokala samarbetspartners samt eventuella ansvarsförsäkringar som är vanliga vid arbetsplatsförlagd praktik. Dessutom finns det krav på drygt 15 700 kronor i likvida medel på den studerandes privata bankkonto innan och medan ansökan handlägges. För vistelser över sex månader (vilket dock är mindre vanligt inom yrkesutbildningar) tillkommer även sjukvårdsavgift (Immigration Healthcare Surcharge) som kostar 7 730 kronor om året.

Den andra anledningen följer av den **typ av samarbeten** som ofta är fallet inom yrkesutbildning. Det handlar om att på effektivt och ändamålsenligt se till att studerande kan genomföra praktik utomlands, ofta på ett lokalt företag under några veckor eller någon månad, för att stärkas i sin framtida yrkesroll och vidga perspektiv. På samma sätt åker unga människor från Storbritannien eller andra länder från sina skolor eller organisationer till Sverige för praktik på svenska företag och arbetsplatser. Det är funktionella samarbeten som förvisso tar tid att bygga upp men de är också lätta att avbryta om det uppstår problem i ett land eller ett område, eftersom de vanligen initieras och upprätthålls av den sändande parten i första hand.

Samarbeten med vidareförmedlande aktörer kan också vara en orsak till att viss omställning kan ske relativt snabbt inom yrkesutbildningar. Av enkäten framgår att drygt hälften av de som svarat anger att de i någon mån tar stöd av vidareförmedlande organisationer i förberedelser och/eller genomförande av ett utbyte. Dessa aktörer anlitas vanligen för att spara tid och kan ofta bidra med lokalkännedom, stöd med praktiska aspekter som boende eller uppföljning och stöd på plats. De kan också underlätta för etablering av nya samarbeten om förutsättningar för verksamheten ändras i något land, som i fallet med Storbritannien.

En tredje anledning som några av aktörerna i de fördjupande samtalen har lyft fram för att förklara minskningen av utresande till Storbritannien är **klimatpåverkan och hållbart resande**. Inom Erasmus+ uppmuntras tågresor i större utsträckning och extra medel för ”grönt resande” kan sökas för det. Flera av de intervjuade representanterna för yrkesutbildningar nämnde att de ansökt om medel för grönt resande och hur samarbeten i Storbritannien avslutats till förmån för utbyten med aktörer i till exempel Nederländerna och Belgien. Av samma skäl valde just dessa aktörer inte verksamhet på Irland. Inom det nya Erasmus+ programmet finns vissa indikationer på att aktörer fäster vikt vid hållbarhet och grönt resande.²⁹ Samtidigt finns det motstridiga tendenser, som den tydliga expansionen av utresande till Malta, där det blir uppenbart att det engelska språket är det som väger tyngst.

En fjärde faktor som kan förklara minskningen av utresande till Storbritannien är **ekonomiska motiv**. Här är en begränsande faktor de höga kostnader som omgärdar ett utbyte i en större stad i Storbritannien, i synnerhet London. Men det handlar även om den osäkerhet som fanns mellan tiden för folkomröstningen om brexit 2016 och avtalet mellan EU och Storbritannien på julafton 2020. Flera skolor och andra yrkesutbildningsanordnare valde redan under dessa år att avsluta samarbeten i Storbritannien för att inte riskera eventuella extra kostnader eller andra problem när planerade mobiliteter skulle genomföras. Till skillnad från högre utbildning får till exempel en gymnasieskola inte heller ta ut avgifter från deltagarna, vilket gör att skolan i så fall får stå för extra kostnader direkt.

Samtidigt finns det andra faktorer som till viss del motverkar en alltför abrupt nedgång av utresande till Storbritannien. Det som framgått tydligast i samtalen handlar om språk, kännedom om landet och trygghet i kommunikation, för både den studerande och familj eller anhöriga. Flera aktörer nämner även specifik kompetens som finns i Storbritannien inom vissa yrkesutbildningar, till exempel inom IT, mode och handel/turism.

Samarbete med Storbritannien inom skola och vuxenutbildning

Av delrapporten framgick att antalet utresande inom Erasmus+ programmet till Storbritannien inom skola och vuxenutbildningar är väsentligt lägre än inom högre utbildning och yrkesutbildningar. Åren före pandemin handlade det om cirka 100–130 personer.

Samtidigt finns det troligen ett större mörkertal inom dessa områden kring antal utresande då mycket statistik finns på skolnivå eller huvudmannivå. För att få en uppfattning om hur brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ programmet kan ha påverkat utbildningssamarbeten inom skola eller sektor för vuxnas lärande formulerade UHR två enkäter, en för varje

29. År 2021 då möjlighet till Green Travel fanns för första gången på ett tydligt vis ansökte projektägare om det för deltagare i någon utsträckning inom 55 av 181 beviljade projekt (30 procent). Erasmus + QlikSense. <https://webgate.ec.europa.eu/eacdashboard/sense/app>

sektor.³⁰ Det hölls inga fördjupande samtal med representanter från skola eller organisationer för vuxnas lärande.

Inom både skola och sektor för vuxnas lärande har drygt hälften av de svarande organisationerna angett att de samverkar eller har samverkat med aktörer i Storbritannien. Mellan 67 och 73 procent angav att de kommer att avsluta samverkan i och med brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ programmet.

De främsta instrumenten för att fortsätta samverkan ytterligare en tid är befintliga projekt inom Erasmus+ som i flera fall har förlängts fram till maj 2023. Därutöver nämner några aktörer inom skola egna projekt som arrangeras av skola eller huvudman, samt utbytesprogrammet Atlas partnerskap. En aktör inom skola nämner även fortsatt samverkan med en skola i Wales inom ramen för det brittiska Turingprogrammet.

Bland alternativa samarbetsländer lyfter cirka en tredjedel av de svarande specifikt fram Irland och Malta, med hänvisning till det engelska språket. Försämrade möjligheter till utbyte och samverkan med skolor eller organisationer som arbetar på engelska är också en återkommande konsekvens som skolor och organisationer som arbetar med vuxnas lärande framhåller i enkäten.

Aktörer inom skola och vuxnas lärande har ingen möjlighet att fortsätta samverka med Storbritannien inom Erasmus+ eftersom de inte omfattas av möjligheten (som finns för högre utbildning och yrkesutbildning) att bevilja upp till 20 procent av godkänd budget för mobiliteter till icke associerade tredjeländer. Även de partnerskap som fortgått inom ramen för Erasmus+ programmet kommer att avslutas i takt med att pågående projekt tar slut.

För aktörer inom skola blir Storbritanniens utträde ur Erasmus+ även en tydlig förlorad möjlighet, för det som hade kunnat ske. Skolsektorn har väsentligt utökad budget och flera tusen elever, som har utökade möjligheter för utbyten inom det nya Erasmus+, kommer troligen att resa ut kommande år. Där hade Storbritannien sannolikt varit en attraktiv destination.

En möjlighet som uppstår för svenska skolor samt en del folkhögskolor i och med brexit är att delta i Atlas Partnerskap, där Storbritannien som icke EU/EES-land nu är ett giltigt samarbetsland. Under 2021 söktes dock endast utresa för fyra personer till Storbritannien inom Atlas Partnerskap (av 494 utresande mobiliteter som söktes totalt 2021).³¹

30. Enkäten sändes ut i oktober 2021 och riktade sig inom skolsektorn till projektansvariga på 77 organisationer som fick ackreditering beviljad 2021. Bland dem finns även konsortier med 216 skolor så enkäten har direkt eller indirekt nått ut till 293 skolor eller huvudmän. Inom sektorn för vuxnas lärande skickades enkäten till projektansvariga på 16 organisationer med projekt som beviljats 2020 (10) och 2021 (6). Båda enkäterna var öppna 25 oktober- 6 december 2021. Totalt nio frågor, såväl fritext som förvalda svarsalternativ. Ett enkätsvar per aktör var möjligt. Ansvariga hos 26 projektägare svarade inom skola, vilket ger en svarsfrekvens på 35 procent. Inom sektorn för vuxnas lärande svarade sju organisationer, vilket ger en svarsfrekvens på 47 procent.

31. UHR:s ansöknings- och handläggningssystem Rauk, programstatistik Atlas partnerskap 2015–2021. Vissa nyligen införda justeringar inom Atlas Partnerskap kan komma att öka efterfrågan inom programmet. Bland annat kommer det att vara möjligt att finansiera inresande, även från OECD-länder.

Perspektiv från brittiska lärosäten

Som en avslutande del i det ”institutionella perspektivet” återges översiktligt en del prioriteringar, utmaningar och möjligheter som synliggjorts från den brittiska utbildningssektorn. Avsnittet är begränsat till aktörer som verkar inom högre utbildning. Förutom visst referensmaterial bygger analysen på intervjuer med representanter för sex strategiskt utvalda aktörer i Storbritannien.³²

Översikt över högre utbildning i Storbritannien

Läsåret 2019/20 var nästan 1,9 miljoner studenter inskrivna på grundutbildningar vid 257 lärosäten i Storbritannien. Närmare 300 000 (16 procent) var internationella studenter med hemvist utanför Storbritannien och av dem kom drygt 100 000 från EU-länder.³³

Det goda renommé som brittiska lärosäten har syns bland annat i de internationella rankinglistor som regelbundet publiceras. I de större globala rankingarna placerar sig vanligen sju åtta brittiska lärosäten bland de femtio främsta.

Tabell 1. Placering i internationella rankingar för åtta brittiska lärosäten 2021.³⁴

Lärosäte	QS Ranking 2021	THE Ranking 2021	ARWU Ranking 2021
University of Oxford	5	1	7
University of Cambridge	7	6	3
Imperial College London	8	11	25
University College London	10	16	17
University of Edinburgh	20	30	38
University of Manchester	27	51	35
King's College London	31	35	47
London School of Economics and Political Science	49	27	151

Trots lärosäten med hög attraktionskraft halverades antalet freemoverstudenter från EU-länder höstterminen 2021 jämfört med föregående hösttermin. De cirka 16 000 antagna nya freemoverstudenterna från EU utgör numera en knapp fjärdedel av alla antagna nya freemovers i Storbritannien. Kina hade fler antagna nya studenter i Storbritannien höstterminen 2021 än EU-länderna tillsammans.³⁵

32. Universities UK, British council, University of Edinburgh, University College London, King's College London samt Cardiff University. Sammanlagt deltog tretton personer från nämnda institutioner, vanligen internationaliseringsansvariga och/eller Europaansvariga. Semistrukturerade intervjuer under 60 minuter där minnesanteckningar fördes.

33. Higher Education Statistics Agency, UK. [https://www.hesa.ac.uk/data-and-analysis/students/table-1-\(2019-20\)-051.csv](https://www.hesa.ac.uk/data-and-analysis/students/table-1-(2019-20)-051.csv)

34. QS Top Universities 2021, Times Higher Education World University rankings 2021, Academic Ranking of World Universities 2021 (ARWU "Shanghai ranking").

35. Siffror enligt Universities and Colleges Admissions (UCAS), end of cycle report 2021, accepted applicants by domicile. Mindre avvikelser kan förekomma då vissa ansökningar sker utanför UCAS.

Nedgången i freemoverstudenter från EU var väntad och förutspåddes bland annat med god precision i en studie som London School of Economics (LSE) genomförde på uppdrag av det brittiska utbildningsdepartementet i februari 2021.³⁶

Storbritannien har haft ett brett deltagande inom Erasmus+ programmet. För 2019 beviljade ansvariga myndigheter eller organisationer i Storbritannien projekt med brittiska aktörer inom utbildningssektorn för drygt 2 miljarder kronor, varav 1,5 miljarder kronor (145 miljoner euro) avsåg mobilitet. Mellan 130 och 140 brittiska lärosäten skickade årligen ut nästan 10 000 studenter på utbytesstudier inom Erasmus+ programmet. Därutöver cirka 6 000 studenter på praktik. Frankrike och Spanien var klart största mottagarländer, följt av Tyskland, Nederländerna och Italien. Sverige kom på sjätte plats.

En förstärkt global ansats och nya verktyg för samarbeten

Efter brexit och utträdet ur Erasmus+ programmet har det skapats andra möjligheter till internationalisering för brittiska lärosäten. I början av 2021 lanserades Turingprogrammet som kan sägas vara Storbritanniens motsvarighet till Erasmus+. Den brittiska regeringens investering i Turingprogrammet för det första året uppgick till cirka 100 miljoner pund (1,24 miljarder kronor). Det är nästan samma summa som tidigare investerades i mobilitetsdelen inom Erasmus+. Turingprogrammet är fokuserat på utresande mobilitet för studerande inom högre utbildning, yrkesutbildning, skola eller vuxnas lärande. Personal inkluderas inte och inte heller den typ av partnerskap som finansieras inom Erasmus+.

En av målsättningarna med Turingprogrammet är att bidra till den brittiska regeringens "*vision of a global Britain*".³⁷ I den första utlysningen våren 2021 beviljades projekt som möjliggjorde utbyten för mer än 40 000 studerande till 150 länder. Högre utbildning upptar cirka två tredjedelar av budgeten inom Turingprogrammet och nästan 30 000 utresande studenter från cirka 140 lärosäten beviljades medel i utlysningen våren 2021.³⁸ Det är väsentligt fler än de brittiska studenter som gjorde utbyten inom ramen för Erasmus+ per läsår. Siffrorna är dock inte helt jämförbara då det för Turingprogrammet handlar om *beviljade* mobiliteter medan siffrorna inom Erasmus+ avser *genomförda* mobiliteter. Två saker som kan attrahera inom Turingprogrammet och som lyfts fram i samtal med brittiska lärosäten är den globala ansatsen samt möjlighet till kortare utbytesperioder, vilket kan

36. EU exit: estimating the impact on UK higher education, research report, February 2021. Department of Education, United Kingdom. Nedgång på 55 procent av EU-studenter beräknades, dock med variationer mellan olika lärosäten. Alla lärosäten bedömdes gynnas av harmonisering av studieavgifter.

37. The Turing Scheme, Programme Guide, Version 2.3, 18 november 2021, sidan 6. För idémässigt och strategiskt underlag kring Global Britain finns mer material här: Global Britain: delivering on our international ambition - GOV.UK (www.gov.uk)

38. Turing scheme 2021, funding results. <https://www.turing-scheme.org.uk/project-community/funding-results/>

underlätta för vissa studenter som inte lyckas passa in ett utbyte i sitt (ofta treåriga) utbildningsprogram.³⁹

De mest populära destinationerna för utresande brittiska studenter inom Turingprogrammet är, ordnat utifrån antal utresande, USA, Kina, Kanada, Australien och Frankrike. Sverige ligger på 21:a plats, men behåller sjätteplatsen bland de populäraste länderna inom EU. Det bör dock nämnas i sammanhanget att många brittiska lärosäten under 2021 hade kvar medel inom Erasmus+ programmet för samverkan med EU och programländer inom Erasmus+. Antalet utresor till programländer inom Erasmus+ kommer sannolikt att öka i kommande utlysningar av Turingprogrammet, i takt med att Erasmus+ medel tar slut hos brittiska lärosäten. Turingprogrammet beräknas fortgå åtminstone ytterligare tre år med något höjd budget samtidigt som en ny ansvarig organisation tar över inför läsåret 2022/23.⁴⁰

Vid sidan av det brittiska Turingprogrammet finns konkreta ansatser i såväl Wales som Skottland att investera i egna utbytesprogram. Wales har kommit längst och avser att lansera sitt internationella program *Taith* våren 2022, med en utlysning för läsåret 2022/23. Förutom utresande mobilitet och partnerskap kommer programmet även att inkludera budget för inresande studenter.⁴¹ Finansiering uppgår till cirka 65 miljoner pund (drygt 800 miljoner kronor) till och med 2026.⁴² Programmet inkluderar utresande studerande och personal samt partnerskap och har även en målsättning på 10 000 inresande till Wales till och med 2026.⁴³

I praktiken innebär initiativen i Wales och Skottland att lärosäten i dessa delar av Storbritannien kan ansöka om medel från både Turingprogrammet och respektive regionalt initiativ. I samtal med lärosäten, till exempel i Wales, framstår det som att den största utmaningen för internationalisering inte är brist på finansiering utan snarare en kombination av den enskilda studentens vilja att genomföra en del av utbildningen utomlands och lärosätets möjlighet att informera och främja denna verksamhet på ett effektivt sätt.

Global ansats till trots finns det även andra europeiska samarbeten där Storbritannien på ett eller annat sätt deltar och fortsätter att delta. Det europeiska utbildningsområdet för högre utbildning (EHEA) är en samverkan som formaliserades 1999 inom ramen för det som kallas Bolognaprocessen. Storbritannien deltar som ett av 49 länder i samarbetet som bland annat syftar till att skapa gemensamma standarder och bidra till att undanröja hinder för samverkan och utbyte.

Europauniversitetet (EUI) är ett initiativ inom Erasmus+ som EU-kommissionen påbörjade med pilotprojekt 2019 och 2020. I utlysningar dessa år skapades 41 allianser mellan europeiska lärosäten. Brittiska lärosäten deltar i

39. Turingprogrammet medger mobilitet mellan fyra veckor och tolv månader för studier, medan Erasmus+ har 2–12 månader.

40. Capita tar över efter British Council och Ecorys från och med 1 april 2022. <https://www.turing-scheme.org.uk/news/turing-scheme-delivery-partner-update/>

41. Enligt representanter för brittiska lärosäten kommer ca 30 procent av medlen att kunna användas för inresande studenter. Uppgift har ej kunnat bekräftas eftersom detaljerade riktlinjer för programmet ännu ej publicerats.

42. <https://gov.wales/taith-international-learning-exchange-programme>

43. *Taith Programme Strategy*, januari 2022.

sju av allianserna. Efter den 31 december 2020 kan de brittiska lärosätena inte längre ta emot medel inom detta samarbete men de får fortsätta som medlem i själva alliansen som "associated partner", i egenskap av medlem i EHEA.

Horisont är EU:s flaggskepp inom forskning, med en budget på 95 miljarder euro (983 miljarder kronor) 2021–2027.⁴⁴ Enligt handels- och samarbetsavtal mellan EU och Storbritannien ska Storbritannien vara kvar i Horisontsamarbetet. Det har dock inte formaliserats från EU:s sida men i dialog med brittiska lärosäten framgår att det finns förhoppningar om beslut under våren 2022. Den brittiska regeringen har tydliggjort att den avser att gå in med direkt finansiering, om inte anslutningen till Horisont formaliseras.⁴⁵

Den brittiska marknaden för internationella freemoverstudenter

I fråga om freemoverstudenter är de flesta överens om att de fullständiga effekterna kommer att ses först om några år, när de studenter som ännu omfattas av övergångsreglerna har slutfört sina studier. Det har skett en minskning av betalande EU-studenter i olika utsträckning på lärosätena men det finns några gemensamma nämnare som återkommit i samtalen.

En sak som framgått är att oron över det minskade antalet freemovers från EU i Storbritannien inte är ekonomiskt grundad i första hand. Flera lärosäten kan förlora över hälften av EU-studenterna och ändå rent finansiellt ha större inkomster genom att de som ändå väljer att studera på lärosätet betalar 100–200 procent mer i studieavgift. Den oro som lyfts fram berör i stället akademisk kvalitet och internationell diversitet. Flera lärosäten har återkommit till hur viktigt det globala perspektivet är och att en hög internationell mångfald bidrar med positiv dynamik i aulan och på lärosätet. Enligt vissa lärosäten har studenter från EU generellt även bättre akademiska resultat än både inhemska och andra internationella studenter.

Trots intresset att behålla betalande EU-studenter och förhoppningar om att andelen studenter inte ska sjunka ytterligare ser lärosätena begränsade möjligheter att genomföra riktade åtgärder. Det skotska Saltirestipendiet (som framför allt riktar sig till masterstudenter från EU) är delvis ett undantag, som dock har vissa begränsningar i räckvidd.⁴⁶ Vissa lärosäten har även infört en nedsättning av studieavgifter för EU-studenter men det är troligen begränsat i tid.

När det gäller rekrytering specifikt är de brittiska lärosätena eniga om att de främsta marknaderna ligger i Asien (Kina, Indien och Pakistan) samt i USA. Flera lärosäten har rekryterings- eller marknadskontor i dessa länder eller regioner. EU-länderna är mindre attraktiva och närheten gör även att

44. <https://www.horizon-eu.eu/>, som jämförelse kan sägas att Erasmus+ har en budget på 26,2 miljarder euro 2021–2027.

45. <https://www.gov.uk/government/news/uk-government-provides-financial-safety-net-for-horizon-europe-applicants>

46. Sammanlagt drygt 270 stipendier à 8 000 pund (99 120 kronor) för läsåret 2021/22, samma år studerade drygt 20 000 EU-studenter vid skotska lärosäten. Funding for Saltire Scholarships 2021-22, Scottish Funding Council, September 2021, samt <https://www.hesa.ac.uk> Table 11 - HE student enrolments by domicile and region of HE provider, academic year 2020/21.

rekryteringskampanjer, inklusive resor, kan ske direkt från Storbritannien. Sverige och svenska studenter ligger långt ned på listan över prioriterade länder. Som ett lärosäte uttrycker det: inte ens i närheten av topp åtta till tio över prioriterade länder. Några lärosäten anför att det bland annat kan bero på förhållandevis god kvalitet på utbildningar och lärosäten i Sverige. Vissa andra EU-länder har betydligt fler freemoverstudenter i Storbritannien, Cypern är ett typexempel som några lärosäten nämnde.⁴⁷

Brittiska lärosätens syn på studentutbyten och andra samarbeten med lärosäten inom EU

Till skillnad från freemoverstudenter som i större utsträckning påverkas av utbud och efterfrågan på en marknad för utbildning, kan utbytesstudenterna kopplas till lärosäten i sina hemländer och således i högre grad till internationell akademisk samverkan och partnerskap.

Flera av de brittiska lärosätena beklagar i samtalen att Storbritannien valde att stå utanför Erasmus+ programmet men sade sig inte vara helt överraskade. Den främsta prioriteringen bland många brittiska lärosäten har varit att försöka kvarstå inom forskningssamarbetet Horisont Europa.

Samtliga lärosäten som UHR har talat med har varit tydliga med att de vill behålla sina Erasmus+ avtal i så stor utsträckning som möjligt och konvertera dem till bilaterala avtal när Erasmus+ projekten löper ut. Samtidigt har några lärosäten sagt att det är en naturlig och återkommande process att avsluta avtal som inte är balanserade. Inom Erasmus+ har Storbritanniens popularitet varit tydlig. Cirka 30 000 studenter (nästan dubbelt så många som reste ut) åkte till Storbritannien varje läsår för utbytesstudier eller praktik inom Erasmus+ programmet.⁴⁸

Angående administrativ hantering av nya avtal varierar de brittiska lärosätena något i sin syn på omfattningen av denna arbetsbörda, även om alla anser att det är ett merarbete jämfört med det gemensamma avtalet inom Erasmus+. Turingprogrammet har inget krav på standardavtal. Något lärosäte nämnde att de försöker utforma bilaterala avtal utifrån Erasmus+ mall för att anpassa till sina partner men flera nämner också svårigheter där både EU:s och Storbritanniens lagar måste fångas upp. Ett konkret sådant exempel är hantering av personuppgifter (GDPR).

Alla lärosäten som UHR har samtalat med har skickat ut studenter inom ramen för Turingprogrammet och många har använt programmet för att stärka samarbeten med utomeuropeiska partner. Några lärosäten nämnde dock att Turingprogrammet bedöms få en större europeisk tyngdpunkt i takt med att pågående Erasmus+ projekt avslutas fram till maj 2023.

Lärosätena har beskrivit en del utmaningar och möjligheter när det gäller att **främja brittiska studenters utresande**. En utmaning är ekonomisk, och den ersättning som lärosätet kan ta ut av en utbytesstudent medan utbytet

47. Cypern har ungefär dubbelt så många freemoverstudenter som ansöker till Storbritannien, jämfört med studenter från Sverige, samtidigt som de har cirka 10 procent av Sveriges befolkning.

48. Data enligt EU-kommissionens databas Qlikview, KA103 (högre utbildning) UK01 2016–2019, samt EU kommissionens databas QlikSense.

pågår. Sammantaget får lärosätet cirka 50 procent i intäkt för en utresande utbytesstudent, jämfört med en student som är på plats vid lärosätet i Storbritannien.⁴⁹ Samtidigt ska den utresande studentens plats vanligen täckas av en inresande som inte betalar studieavgift.

En annan utmaning som nämnts av flera aktörer är att de ofta treåriga brittiska utbildningsprogrammen inte gynnar längre utbyten på en termin eller ett läsår. Flera lärosäten nämnde även den "omprogrammering" som nästan måste ske där en student under många år har utbildat och förberett sig för att kunna komma in på ett välrenommerat lärosäte, för att sedan lämna det för utbytesstudier.

Utmaningarna till trots är lärosätena som UHR pratat med internationella i sin karaktär. Vid något lärosäte genomförde upp till 30 procent av studenterna utlandsstudier under en del av studietiden (vilket är i nivå med de lärosäten i Sverige med högst andel som genomför en del av sina studier utomlands). Kortare mobilitetsperioder och sommarstudier är två sätt att främja brittiska utresande studenter.

En annan aspekt som flera lärosäten nämnde är intresset att åka till EU-länder baserat på geografisk närhet, säkerhet och kulturella likheter. USA och Australien kan vara svårare för vissa på grund av avstånd, i synnerhet för studenter med familj. Utresande till länder i Asien hämmas till viss del på grund av avstånd och kulturella skillnader.

En prioritering som har lyfts fram för att **främja inresande utbytesstudenter** är en förenklad migrationsprocess, där lärosätena representerade av Universities UK (UUK) nyligen har lagt fram ett förslag om att en student ska kunna studera upp till ett år i Storbritannien, med vanligt besöksvisum. I dag är reglerna att studier över sex månader kräver ett studentvisum. Skillnader mellan de olika formerna för visum är tydliga. Ett studentvisum är mer kostsamt och kräver även sjukvårdsavgift samt språktest som inte behövs för vanligt besöksvisum.⁵⁰ Studenter från EU kan få sjukvårdsavgiften återbetald, förutsatt att de inte har någon arbetsinkomst i Storbritannien vid sidan av studierna.⁵¹

Enligt UUK:s analys är det särskilt angeläget med mer generösa visumregler för att underlätta för inresande EU-studenter. De utgör nästan 50 procent av alla utbytesstudenter och med rådande regler ser UUK en risk att denna grupp av studenter antingen väljer kortare vistelser eller inte reser alls till Storbritannien. Av samtalen framgår att ett hinder för att få igenom förslaget om mer generösa visumregler är de konkreta utmaningar med visum som brittiska studenter upplever i flera EU-länder.⁵²

En annan administrativ fråga som omgärdas av utmaningar är tillstånd för praktik i Storbritannien, som student eller yrkesstuderande. British

49. Enligt samtal med brittiska lärosäten får de ta ut cirka 15 procent av ordinarie studieavgift för en utbytesstudent, därutöver kompenserar brittiska staten med cirka 35 procent.

50. *The UK immigration system must keep attracting exchange students*, kommuniké från Universities UK, december 2021.

51. Note from the United Kingdom till Specialised committee on social security coordination, 13 september 2021.

52. Samtal Universities UK 14 december 2021.

Council, som ansvarar för delar av tillståndsprocessen, anger att de har fått återkoppling från flera olika håll om att det skapat reella hinder för utbyten kopplade till praktik.⁵³

53. Samtal Universities UK 14 december samt British Council 17 januari 2022.

Ett studerandeperspektiv

Utresande svenska studenter

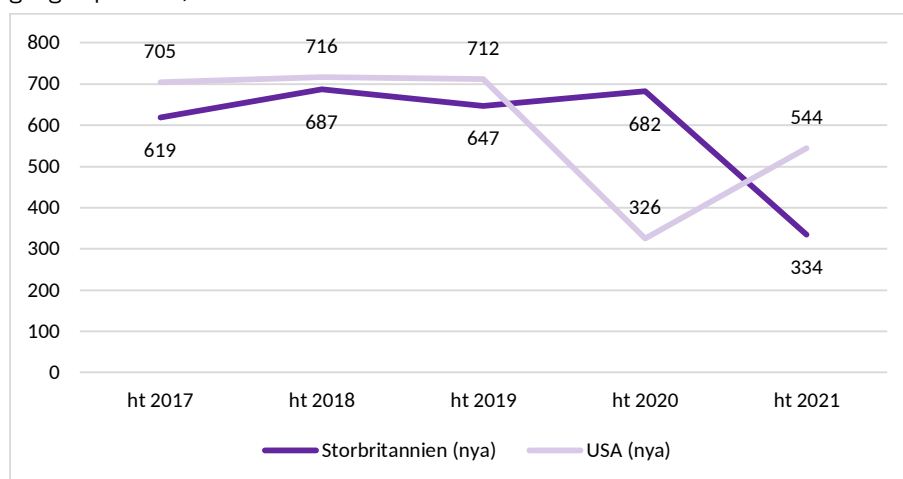
Freemovers

De senaste åren har drygt 15 000 svenska freemoverstudenter studerat utomlands ett givet läsår.⁵⁴ Antalet har varit svagt nedåtgående de senaste sju åtta åren och i synnerhet har antalet utresande minskat till Storbritannien och USA som varit de två mest populära länderna. Dessa två länders andel av det totala antalet freemovers var cirka 40 procent läsåret 2019/20.

I och med brexit betalar svenska studenter och övriga studenter inom EU, som påbörjar sina studier i Storbritannien efter den 1 januari 2021, internationella studieavgifter i Storbritannien. Avgifterna varierar beroende på lärosäte och typ av utbildning men ligger ofta mellan 15 000 och 30 000 pund (cirka 185 000–370 000 kronor) per läsår. Före brexit betalade svenska studenter så kallad home fee, vilket i England var maximalt cirka 110 000 svenska kronor per läsår. I Skottland, som varit populärt bland svenska freemovers, betalades ingen studieavgift alls tidigare eftersom skotska studenter själva var undantagna dessa avgifter.

Effekten är direkt synlig i antalet svenskar som väljer att studera i Storbritannien. Den ansökningsstatistik från brittiska utbildningssektorn som presenterades i delrapporten kan nu kompletteras med ny statistik från CSN.

Diagram 6. Antal utresande svenska freemovers som tar studiemedel för första gången per land, hösttermin 2017–2021.⁵⁵

54. Siffror enligt CSN. Avser endast studenter som tar emot studiestöd (bidrag och/eller lån) från CSN. UHR definierar freemovers som "student som utan att delta i utbytesprogram ordnar sin högskoleutbildning i annat land".

55. Utdrag från CSN:s databas november/december 2021. Förutom att det finns studenter som valt att inte ansöka om studiestöd kan det finnas några som påbörjat studier hösten 2021 men ännu ej ansökt. Detta antal bör dock vara begränsat drygt tre månader efter terminsstart.

I diagram 6 synliggörs antalet svenska studenter som reser till Storbritannien och USA. Siffror visar studenter som tar emot studiestöd på eftergymnasial nivå från CSN för första gången. Det finns sannolikt studenter som studerar utomlands utan kontakt med CSN men det är rimligt att anta att de allra flesta som har rätt till studiestöd tar emot åtminstone bidrag från CSN.

I fråga om USA går det att se en tydlig pandemieffekt från hösten 2020 och som troligen kan kopplas till den problematik för inresa som följde av bland annat reserestriktioner och begränsade möjligheter att ansöka om visum. För Storbritannien syns ingen tydlig pandemieffekt 2020. Däremot syns en markant nedgång på drygt 50 procent inför hösten 2021 och den är troligen i stor utsträckning kopplad till brexit och de höjda studieavgifterna.

Det går inte att tydligt utläsa av statistiken att svenska freemoverstudenter nu väljer något annat land i stället för Storbritannien, och pandemin försvårar denna analys. Bland de cirka 100 länder dit svenska freemovers reser årligen har även andra populära länder som Polen och Australien haft en tydlig nedgång i antal utresande, medan Danmark och Norge haft en viss minskning. Samtidigt har antalet studenter som reser till Nederländerna och Lettland ökat markant de senaste fem åren medan Tyskland och Spanien ligger ganska stabilt över tid.

Det totala antalet svenska freemoverstudenter på global nivå har minskat med drygt 2 600 studenter (17 procent), mellan höstterminen 2017 och höstterminen 2021 vilket visar att ett allt större antal väljer att inte anordna sina studier utomlands på egen hand.⁵⁶

De förändrade förutsättningarna för studier i Storbritannien kommer sannolikt att på ganska kort sikt även påverka vilka lärosäten som är mest populära bland svenska freemovers.

Tabell 2. De tio mest populära brittiska lärosätena bland svenska freemoverstudenter höstterminen 2021 uppdelat på nya studenter respektive totalt antal studenter.⁵⁷

Ht 2021 (nya svenska studenter)		Ht 2021 (totalt antal svenska studenter)	
Lärosäte	Antal	Lärosäte	Antal
Solent University	14	University of Edinburgh	98
London South Bank University	12	University of Aberdeen	98
BIMM Institute London	11	University College London	76
De Montfort University	11	De Montfort University	69
University of Edinburgh	8	Kings College London	66
University of Portsmouth	8	University of Glasgow	56
University College London	7	London South Bank University	53
Kings College London	6	London School of Economics and Political	52
Middlesex University	6	University of the Arts London	47
Regents University London	6	Middlesex University	46

56. Utdrag från CSN:s databas november/december 2021. Sammanställningen baseras på studenter som erhåller studiemedel från CSN.

57. Utdrag från CSN:s databas november/december 2021. Sammanställningen baseras på studenter som erhåller studiemedel från CSN. Nya studenter avser studenter som får studiemedel på eftergymnasial nivå för första gången.

Listan visar de tio mest populära lärosätena för svenska studenter som tar emot studiestöd för första gången, jämfört med samtliga freemoverstudenter i Storbritannien som tar emot studiestöd. Två saker kan särskilt noteras:

För det första att de tre mest populära lärosätena bland nya studenter 2021 har studieavgifter som vanligen ligger mellan 170 000 och 200 000 kronor per läsår (14 000–16 000 pund) för internationella studenter. Det är avgifter som skulle kunna sägas ligga i det lägre spannet bland brittiska lärosäten. Om en jämförelse görs med de tre mest populära lärosätena bland samtliga svenska freemoverstudenter ligger avgifterna mellan 225 000 och 350 000 kronor (18 000–28 000 pund) om året för internationella studenter, men där svenska studenter som påbörjat studier före 2021 vanligen betalat reducerad avgift ("homefee") som i praktiken varit mellan 0 kronor (för skotska lärosäten) och drygt 110 000 kronor om året.

Det andra som märks i jämförelsen är att Skottland bara har ett lärosäte bland topp tio för svenska studenter som har studiestöd för första gången. University of Aberdeen, som under flera år, fram till och med 2020, varit det mest populära lärosätet sett till alla svenska freemovers, faller till plats 29 bland nya svenska studenter (två nya studenter 2021). University of Glasgow har bara en ny svensk student 2021 och återfinns på plats 75 i popularitet bland svenska studenter som har studiemedel för första gången. I båda dessa fall har studieavgifter gått från 0 pund/kronor om året till cirka 223 000 kronor (18 000 pund) om året i studieavgift. En direkt konsekvens av brexit verkar alltså bli att inte bara antalet freemoverstudenter i Storbritannien minskar väsentligt, utan även att lärosäten i Skottland blir mindre populära.

Reglerna för fortsatt boende i Storbritannien efter avslutade studier har förändrats efter brexit och påverkar freemovers. Den som tagit en kandidat- eller masterexamen kan stanna för att arbeta i Storbritannien under två år efter studierna. Den som tagit en doktorexamen kan stanna i tre år. Det krävs dock ett visum (*graduate visa*) som kostar närmare 8 700 kronor (700 pund) och att man betalar en årlig sjukförsäkringsavgift på cirka 7 730 kronor (624 pund).⁵⁸ Före brexit gällde EU:s regler vilket innebar en automatisk rätt att stanna för att arbeta utan att ansöka om uppehållstillstånd.

En annan fråga som anknyter till freemoverstudenter är studiestöd för distansstudier. Av studiestödsförordningen framgår att "*studiemedel för distansstudier vid läroanstalter utanför EES och Schweiz får lämnas bara om det finns synnerliga skäl för det.*"⁵⁹ Läsåren 2018/19 och 2019/20 tog 292 respektive 382 svenska studenter emot studiemedel för distansstudier utomlands.⁶⁰ Mellan 40 och 50 procent av dem studerade vid lärosäten i Storbritannien. Svenska studenter som efter 2021 är intresserade av att påbörja studier på distans vid brittiska lärosäten saknar alltså, om inte synnerliga skäl föreligger, möjligheten att finansiera studier med svenskt studiestöd.

58. <https://www.gov.uk/graduate-visa>

59. 3 kap. 23 § andra stycket studiestödsförordningen (2000:655)

60. Utdrag från CSN:s databas, januari 2022. Uppgifter bygger på antagningsbevis samt studenters egna uppgifter.

Några röster från svenska freemoverstudenter

För att få mer kunskap om de utmaningar och vägval som svenska studenter i Storbritannien står inför har UHR fört en dialog med organisationen Swedish International Students Abroad (Sisa). Inom ramen för dialogen har två fokusgruppsintervjuer genomförts med sammanlagt åtta svenska freemoverstudenter i Storbritannien.⁶¹

Motiven som studenterna angav för att studera utomlands skiljde sig åt men samtliga angav en eller flera av följande anledningar:

- Önskan om att få mer internationell erfarenhet.
- Uppväxt i annat land än Sverige och naturligt att efter gymnasiet söka sig utanför Sverige igen.
- Krav eller förväntningar på en specifik utbildning som de inte anser kan tillgodoses på samma sätt i Sverige.
- Enkel ansökningsprocess, särskilt till Storbritannien.

Sju av de åtta studenterna hade påbörjat sina studier innan övergångsreglerna efter brexit löpte ut (den 31 december 2020) och hade således tillgång till det som kallas "presettled status". Genom denna status kan studenterna fortsätta betala "home fee" som EU-studenter tills de är klara med sin grundutbildning, samt ha hälsoförsäkring utan extra kostnad.

I båda grupperna nämndes USA, Nederländerna och Irland som länder som flera studenter hade övervägt som tydliga alternativ till Storbritannien. I relation till USA motiverade i princip alla studenter sitt val att studera i Storbritannien med närheten till Sverige samt betydligt lägre kostnader (före brexit). I relation till Nederländerna och Irland var det mindre tydliga anledningar men valet av Storbritannien motiverades bland annat med specifika förväntningar eller krav på utbildningen, och även en enkel och snabb antagningsprocess. Några studenter i Skottland nämnde även ekonomiska skäl som en bidragande orsak till att de valt att studera där.

Samtliga studenter hade studiemedel från CSN och alla utom en hade även maximalt merkostnadslån för studieavgifter och extra omkostnader. Med studiemedel från CSN kunde alla studenter finansiera sin vistelse och sina studier. Ingen av studenterna hade använt sig av det brittiska studiestödsystemet, bland annat för att det upplevdes som svårare administrativt samt sämre räntor på studielån.

Val av lärosäte har för studenterna vanligen varit kopplat till meritvärden och konkreta möjligheter till antagning. Flera har upplevt att det ställts högre meritkrav för antagning än för liknande utbildningar i Sverige. Rankningen av lärosäten har i de flesta fall inte varit avgörande för val av lärosäte.

61. Fokus har varit på studenter i Storbritannien men urvalet bör inte ses som representativt för svenska studenter utomlands eller i Storbritannien utan snarare ett perspektiv och synliggörande av röster från några freemoverstudenter. UHR hade inledningsvis planer på en mer omfattande enkät men efter att ha övervägt både internt och externt genomförande, bedömdes det alltför osäkert att få in tillräckligt antal svar för att kunna ge en representativ bild av hur brexit eventuellt har påverkat svenska freemoverstudenter. En av de åtta studenterna hade nyligen återvänt till Sverige för att fortsätta studier här.

Alla studenter var tydliga med att deras möjlighet att betala reducerad studieavgift (home fee) i stor utsträckning påverkat valet att studera i Storbritannien. I ett scenario med full internationell studieavgift hade en student ändå valt att studera i Storbritannien. Övriga ansåg att en omfattande kostnad kombinerad med en inte lika konkret förbättrad kvalitet på utbildningen sannolikt hade lett till val av annat land för studier. Flera nämnde dock att rankning av lärosäten är en vanligt förekommande komponent i samtal om utbildningar och att det kan vara avgörande vid anställning.

De flesta av studenterna tänker stanna kvar i Storbritannien efter avslutade studier. Några har en specifik inriktning på studierna som gör att de är särskilt lämpade för anställning i just Storbritannien medan det i andra fall rör sig om en vilja att prova den brittiska arbetsmarknaden. I flera fall lockar även möjligheten att få permanent uppehållstillstånd, för att ha kvar det brittiska alternativet i framtida val av land för bosättning.

Utbytesstudenter

De tio åren som föregick pandemin genomförde mellan 6 000 och 7 500 svenska studenter utbytesstudier varje läsår.⁶² Ungefär hälften av dem genomförde sina utbytesstudier inom ramen för Erasmus+ programmet.⁶³ Antalet utbytesstudenter och även val av land har påverkats tydligt av pandemin. Diagram 7 ger en bild av utvecklingen av antalet svenska utbytesstudenter till sex vanligt förekommande destinationer.

62. Universitet och högskolor, Internationell studentmobilitet i högskolan 2019/20, ISSN 1654-3424 Serie Utbildning och forskning. Utkom den 3 december 2020. SCB på uppdrag av UKÄ. Sidan 31.

63. Data från EU-kommissionens databas Qlikview, avser KA103, endast utresande studenter för studier för SE01 utlysningar 2015-2020 samt Universitet och högskolor, Internationell studentmobilitet i högskolan 2019/20, ISSN 1654-3424 Serie Utbildning och forskning. Utkom den 3 december 2020. SCB på uppdrag av UKÄ. Sidan 39. Det finns en mindre diskrepans mellan siffror som UHR hanterar genom EU-kommissionen och siffror som SCB tagit fram på uppdrag av UKÄ.

Diagram 7. Antal svenska utbytesstudenter i sex länder, per hösttermin 2017–2021.⁶⁴

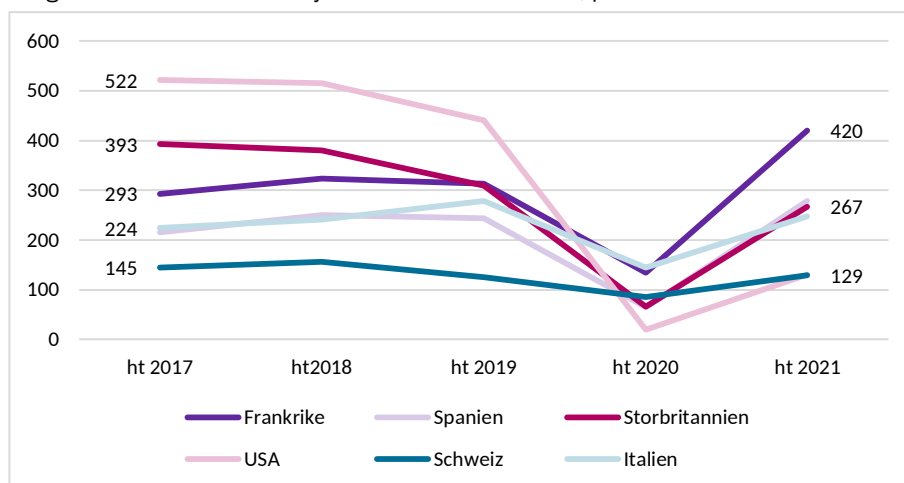

Diagram 7 har tagits fram för att jämföra hösten 2021 med tidigare höstterminer, för att se om den första höstterminen efter brexit och utträdet ur Erasmus+ programmet avviker från tidigare höstterminer. Det går att se att Storbritannien under femårsperioden gått från en tydlig andra plats till en tveksam tredjeplats i fråga om populäraste land för svenska utbytesstudenter. En del av denna minskning på över 30 procent är sannolikt relaterad till brexit, även om pandemin försvårar orsakssamband. Det som talar för en brexiteffekt är att utbyten i exempelvis Spanien och Frankrike under perioden har ökat markant i relation till utresande till Storbritannien. I övrigt är det tydligt att utbytesstudier utanför Europa i hög grad påverkats av pandemin. USA har fallit till nionde plats över vanligaste länder för utresa hösten 2021 och Australien, som tidigare år varit bland topp tre-destinationerna, återfinns hösten 2021 först på plats 29.

Utbytesstudenter är i stor utsträckning beroende av de utbytesprogram eller internationella avtal som deras svenska lärosäte erbjuder eller upprätthåller. Om detta utbud förändras påverkar det studenter som avser att göra nya utbyten.

När det gäller utbytesstudenter till Storbritannien har en tydlig majoritet hittills rest inom Erasmus+ programmet. Många lärosäten har kvar stipendier från projekt som beviljades 2019 och 2020, då Storbritannien ännu var med i Erasmus+ programmet. Därför bedöms inte någon större begränsning i själva utbudet ha skett utan det kommer att synas framför allt från och med höstterminen 2023. Då kommer svenska studenters möjlighet till utbytesstudier i Storbritannien i större utsträckning att vara beroende av lärosätens förmåga att knyta bilaterala avtal med lärosäten i Storbritannien, eller intresse att fortsätta medverka inom den del av Erasmus+ programmet som tillåter mobiliteter till icke associerade tredjeländer.

64. Data från CSN. Utbytesstuderande med studiemedel utomlands andra halvåret 2017 till och med andra halvåret 2021, fördelat på land. De sex länderna har plats 1–4 samt 9–10 bland de tio vanligaste länderna för utbyte hösten 2021. Övriga länder är Nederländerna, Tyskland, Sydkorea och Kanada (plats 5–8).

I tabell 3 visas en översikt av de tio mest populära brittiska lärosätena, bland svenska utbytesstudenter inom Erasmus+ programmet.

Tabell 3. Tio mest populära brittiska lärosäten för svenska utbytesstudenter läsåren 2017/18–2019/20.⁶⁵

Lärosäte	Genomförda utbyten
University of Edinburgh	105
University of Glasgow	94
University of Sussex	78
University College London	52
University of Aberdeen	48
University of Manchester	48
University of Newcastle upon Tyne	44
Coventry University	39
University of Sheffield	39
Oxford Brookes University	35

Tabell 3 visar bland annat att skotska lärosäten har en framträdande roll även inom utbytesstudier. Den befrielse från studieavgifter som bidragit till höga placeringar på listor över antal freemoverstudenter kompletteras här med akademiska partnerskap och Erasmus+ avtal med ett flertal svenska lärosäten som skapar förutsättningar för omfattande studentutbyten.

Andra länders stipendier påverkar studenters tillgång till svenska studiemedel

I det utbytesprogram som delstatsregeringen i Wales håller på att ta fram med stöd från Cardiff University, finns det en uttalad vilja att programmet ska kunna finansiera både inresande och utresande studenter, på ett liknande sätt som idag sker inom Erasmus+ programmet. En svensk student som väljer att studera i Wales skulle därmed kunna få ett stipendium genom det programmet.

Enligt den svenska studiestödslagen får dock studiemedel *”inte lämnas för den tid då den studerande beviljats studiestöd eller motsvarande studiefinansiering från ett annat land.”*⁶⁶ Vidare preciseras i studiestödsförordningen att med *”studiefinansiering från ett annat land avses offentligt reglerade och finansierade ersättningar som lämnas till studerande och som utgör eller kan jämföras med sociala förmåner enligt EU-rätten.”*⁶⁷

I praktiken innebär det att en student som tar emot ett stipendium från Wales inte har rätt till ett svenskt studiestöd.⁶⁸ Detsamma skulle gälla för stipendier som finansieras av andra aktörer inom den brittiska utbildningssektorn, till exempel det skotska Saltirestipendiet för inresande freemovers

65. Data från EU-kommissionens databas Qlikview, avser KA103, endast utresande studenter för studier för SE01, läsåren 2017/18–2019/20

66. Studiestödslag (1999:1395), 3 kap § 25

67. Studiestödsförordning (2000:655) 3 kap § 33a

68. Praxis har prövats av CSN genom beslut i Överklagandenämnden för studiestöd med anledning av en students mottagande av stipendium från Schweiz. Dnr: 2020-03391. <https://oks.se/wp-content/uploads/2020/11/2020-03391-.pdf>

från EU eller det brittiska Turingprogrammet där svenskar som studerar i Storbritannien skulle kunna delta. Det kan tilläggas att själva Erasmus+ programmet är ett gränsfall här, men där praxis och tolkning från CSN ger vid handen att det *"inte utgör ett studiestöd eller studiefinansiering från annat land [...] eftersom stipendiet tillhandahålls och administreras av EU och utbetalas av lärosätet i Sverige."*⁶⁹

Å ena sidan är det troligen en relativt begränsad skara personer som skulle beröras av de nya programmen i Storbritannien. De senaste åren har till exempel i genomsnitt cirka fjorton svenska studenter per år genomfört utbyte inom Erasmus+ vid åtta av de nio universitet som finns i Wales.⁷⁰

Å andra sidan kan antalet svenska studenter i Wales tänkas öka om det skapas bättre ekonomiska förutsättningar att studera där. Stipendiet skulle förvisso vara frivilligt men det kräver att studenten är väl informerad om studiestödsförordningen och studiestödslagen och utifrån detta väljer att tacka nej till stipendiet, i synnerhet om beloppet är mindre än vad studenten kan få genom det svenska studiestödet.

På ett mer övergripande plan kan det diskuteras om det är rationellt att svenska studenter ska behöva tacka nej till ett stipendium som inte innebär en kostnad för Sverige och liksom Erasmus+ är avsett att underlätta för utlandsstudier och täcka en del av de merkostnader som omgärdar dessa studier.

Några röster från svenska studenter som har genomfört eller planerar att genomföra utbytesstudier

För att även få höra hur svenska studenter i Sverige resonerar, och vägval som de står inför i samband med sina utbytesstudier, har UHR haft en dialog med Sveriges Förenade Studentkårer (SFS). Inom ramen för denna dialog har samtal förts med fyra representanter för svenska studenter. Flera av dem har även själva genomfört utbytesstudier i just Storbritannien.⁷¹

Av samtalen med studentrepresentanterna framgår att utbytesstudier ofta planeras i god tid, minst ett år före utresa, då det kan finnas konkurrens om vissa platser. Tillgången till utbytesstudier skiljer sig åt mellan lärosäten och även inom lärosäten.

En av de större utmaningar som studentrepresentanterna för fram är att få information om de olika möjligheter som finns för utlandsstudier och utbyten. Lärosätena anordnar informationsträffar och information förmed-

69. Beslut i *Överklagandenämnden för studiestöd* med anledning av en students mottagande av stipendium från Schweiz. Dnr: 2020-03391. <https://oks.se/wp-content/uploads/2020/11/2020-03391-.pdf>

70. Higher Education Funding Council for Wales. <https://www.hefcw.ac.uk/en/regulation/higher-education-providers/> Data enligt EU-kommissionens databas Qlikview, KA103 (högre utbildning) SE01 2014-2020, avser University of Cardiff, Aberystwyth University, Bangor University, Cardiff Metropolitan University, Swansea University, University of South Wales, University of Wales Trinity Saint David, Wrexham Glyndŵr University.

71. Fokus har varit på representanter för svenska studenter, för att fånga upp perspektiv från studenter på svenska lärosäten och utmaningar och möjligheter som dessa ser inför utbytes- eller utlandsstudier. Urvalet är inte representativt för svenska studenter utan snarare ett perspektiv och synliggörande av röster från några studenter och studentrepresentanter i Sverige.

las genom hemsidor. Studievägledare arbetar med detta, men det kvarstår ändå utmaningar att nå ut.

Bland anledningarna för att genomföra utbytesstudier nämndes särskilt högre kvalitet på utbildning och i förlängningen attraktionskraft på arbetsmarknaden. Utbildningsområden där Storbritannien upplevs som särskilt attraktivt är inom samhällsvetenskapliga studier, internationell politik och ekonomi. Bland de intervjuade fanns även de som valt Storbritannien utifrån specifika språkstudier eller tillgång till specialiserade studier inom konst och musik.

En annan aspekt som några studentrepresentanter kan se utifrån sitt arbete på studentkåren med breddad rekrytering, är att det ofta är en grupp studenter med ganska specifika förutsättningar som söker sig till utlandsstudier (bland annat kvinnor födda i Sverige, uppväxta i städer och med minst en förälder med högskoleutbildning).⁷² Studentrepresentanterna uttrycker en oro över att minskad tillgång till stipendier för utbyten i Storbritannien kan göra att gruppen som har möjlighet att studera i det landet blir än mer avgränsad.

Tillgodoräknande av studier anses vara viktigt för utbytesstudenterna, men även det åtföljs ibland av svårigheter. Den enskilda studenten har svårt att bedöma vad som kan komma att tillgodoräknas och inte.⁷³

En annan farhåga är att möjligheten att åka till Storbritannien begränsas ytterligare beroende på lärosätets förmåga att upprätthålla eller skapa avtal med lärosäten i Storbritannien. För studentrepresentanterna är det viktigt att undvika att möjligheterna att genomföra studier i Storbritannien begränsas alltför mycket för den enskilda studenten.

Studier kring utbytesstudenters motiv

Det finns flera studier som på olika sätt fördjupar sig i motiv, vägval och utmaningar som är kopplade till utbytesstudenter. På ett övergripande plan bekräftas den bild som studentrepresentanterna har gett ovan. UHR genomförde bland annat en analys 2018 av 6 000 deltagarrapporter från Erasmus+ studenter från 33 lärosäten.⁷⁴ Storbritannien var det största mottagarlandet. Av studien framgår bland annat att de studenter som varit mest nöjda med ett utbyte är de som valt land och lärosäte för utbyte baserat på akademisk kvalitet eller för att förbättra sin position på den inhemska eller internationella arbetsmarknaden.

Det finns andra studier som bland annat synliggör omfattning och även utmaningar för studier utomlands. En är Eurostudentundersökningen som genomförts regelbundet sedan 1999. I Eurostudent VII från 2021 bekräftas

72. Detta stämmer väl överens med bland annat UHR:s studier kring denna fråga. Se till exempel: *Kan excellens uppnås i homogena studentgrupper?* UHR 2016. <https://www.uhr.se/publikationer/publikationsbutiken/kan-excellens-uppnas-i-homogena-studentgrupper/>

73. Inom Erasmus+ används ett Learning Agreement, som bland annat syftar till att minska osäkerheten kring tillgodoräknande. En del lärosäten använder liknande verktyg för andra utbytesstudier.

74. Från Sverige med Erasmus+ Utresande utbytesstudenters upplevelser, praktiker och preferenser, Universitets- och högskolerådet oktober 2018

till exempel att några av utmaningarna för utbytesstudenter är tillgång till information, tillgodoräknande av studier och tillgång till utbytesprogram. De mest framträdande hindren som anges är dock finansiering och separation från familj eller partner.⁷⁵

Inresande brittiska studenter

Inför läsåret 2021/22 beviljades 313 brittiska studenter utbyten till Sverige inom Turingprogrammet, men det finns inte statistik än på hur många som verkligen genomförde ett utbyte. Siffran kan jämföras med att det före pandemin kom cirka 300 brittiska utbytesstudenter till Sverige inom Erasmus+ programmet. Med tanke på att brittiska lärosäten under läsåren 2021/22 och 2022/23 ännu kan kombinera Turingprogrammet med kvarvarande medel inom Erasmus+ programmet bör siffrorna betraktas som ganska positiva.

Vid sidan av utbytesstudenter finns det även brittiska studenter som kommer till Sverige som freemoverstudenter. Antalet inresande freemovers på nybörjarnivå har dock minskat varje läsår sedan 2016/17 och med cirka 500 nya inresande studenter 2019/20 kommer brittiska studenter inte längre med på listan över de tio länderna med flest inresande studenter.⁷⁶ Initiala siffror från den antagningsstatistik som UHR disponerar bekräftar en fortsatt minskning av nya brittiska freemovers, vid jämförelse mellan höstterminerna 2020 och 2021.⁷⁷

I och med att nya brittiska studenter ska betala studieavgift är det även möjligt för dem att få stipendier genom programmet Stipendier för avgiftsskyldiga studenter (SAS) som UHR administrerar i enlighet med förordning.⁷⁸ Det är lärosätena som fattar beslut om tilldelning av dessa stipendier. År 2021 tilldelades studenter från Storbritannien 1 365 000 kronor i stipendier, vilket gör att Storbritannien intar elfte plats bland de 64 länder vars studenter mottog stipendier 2021. Även om den totala summan till brittiska studenter endast är drygt 2 procent av budgeten för SAS skapar det ytterligare konkurrens om medel inom ett program där lärosätenas ansökningar varje år kraftigt överstiger tillgängliga medel.⁷⁹

De brittiska studenter som ska studera längre än 90 dagar i Sverige behöver från och med 2021 ansöka om uppehållstillstånd, förutsatt att de inte omfattas av övergångsregler relaterade till exempelvis tidigare bosättning i landet. Under 2021 registrerade Migrationsverket 237 ansökningar från brittiska studenter. Det betyder att Storbritannien går direkt in på en niondeplats

75. Social and Economic Conditions of Student Life in Europe, EUROSTUDENT VII Synopsis of Indicators 2018–2021, sidan 256.

76. UKÄ, Universitet och högskolor, årsrapport 2021, sidan 49.

77. Minskning med 30 procent, avser studenter på grundutbildning, ej masterutbildning som har brittiska gymnasiemeriter registrerade i antagningssystemet NyA samt saknar svenskt personnummer. Om jämförelse i stället görs för ansökande som själva uppgett brittiska gymnasiemeriter och saknar svenskt personnummer är minskningen 17 procent.

78. Förordning (2010:718) om stipendier för studieavgiftsskyldiga studenter

79. UHR:s årsredovisning 2021, tabell 21. Från lärosäten ansökta medel 2021 var 300 procent av tillgänglig budget.

bland de 117 länder från vilka studenter ansökte om uppehållstillstånd 2021. Den genomsnittliga handläggningstiden var 39 dagar, vilket är 14 dagar kortare än den genomsnittliga handläggningstiden för samtliga studerande som sökte om uppehållstillstånd.⁸⁰ En aspekt som påverkar handläggningstiden i stor utsträckning är behov av kompletteringar, vilket krävs i drygt hälften av alla studerandeärenden.⁸¹

De brittiska lärosäten som UHR har talat med uttryckte i några fall utmaningar kopplade till migrationsfrågor i relation till flera EU-länder, dock inte Sverige specifikt. Däremot har några svenska lärosäten som UHR pratat med angett att antagna brittiska studenter fick avsäga sig sina platser då de inte fick uppehållstillstånd i tid.

Migrationsregler för brittiska studenter som reser till EU kan anses vara något mer krävande än för EU-studenter som reser till Storbritannien. Medan en brittisk student (utbyte eller freemover) behöver uppehållstillstånd för en vistelse som överstiger 90 dagar, kan en EU-student i Storbritannien för närvarande stanna upp till sex månader utan visum. I praktiken innebär det att en brittisk student som ska studera en termin i Stockholm behöver ansöka om visum, medan en svensk student kan studera en termin i London utan motsvarande tillståndsprocess. Det är svårt att bedöma hur stor negativ effekt det har på antal inresande brittiska studenter men det bidrar knappast till att stärka balansen mellan inresande och utresande studenter till Storbritannien.

80. Statistik Migrationsverket, för studerande på grund- och avancerad nivå 2021. Ärendekategori 2a, ansökningsskäl, kod D.

81. https://www.uhr.se/globalassets/_uhr.se/internationellt/forum_for_int/2021/slutrapport-forums-arbetsgrupp-for-migrationsfragor_20211021.pdf. Det vanligaste behovet av komplettering rör försörjningskrav.

Ett internationellt perspektiv

I syfte att sätta den svenska situationen i ett internationellt perspektiv har UHR genomfört fördjupande samtal med nationella Erasmus+ kontor i Norge, Finland, Danmark, Tyskland och Nederländerna.⁸² Länderna är strategiskt utvalda bland de 33 programländerna inom Erasmus+ programmet. Norge, Danmark och Finland valdes ut eftersom de tillhör de nordiska länderna, där det även finns särskild samverkan både inom Erasmus+ och andra utbildningssamarbeten. Norge är dessutom intressant som icke EU-land. Tyskland och Nederländerna är intressanta för att det är två länder med ett brett samarbete med Storbritannien som dessutom varit särskilt drivande i att etablera en funktionell samverkan med Storbritannien efter utträdet ur Erasmus+.⁸³

Budgeten inom Erasmus+ programmet fördelas av EU-kommissionen till ansvariga myndigheter eller andra utsedda organisationer i respektive medlemsland, för de delar av Erasmus+ programmet som administreras på nationell nivå. Budgetfördelningen för programmet avgörs i stor utsträckning av folkmängd i respektive land och fördelningen mellan sektorer och mellan typ av insatser (mobilitet eller partnerskap) bestäms huvudsakligen av EU-kommissionen.

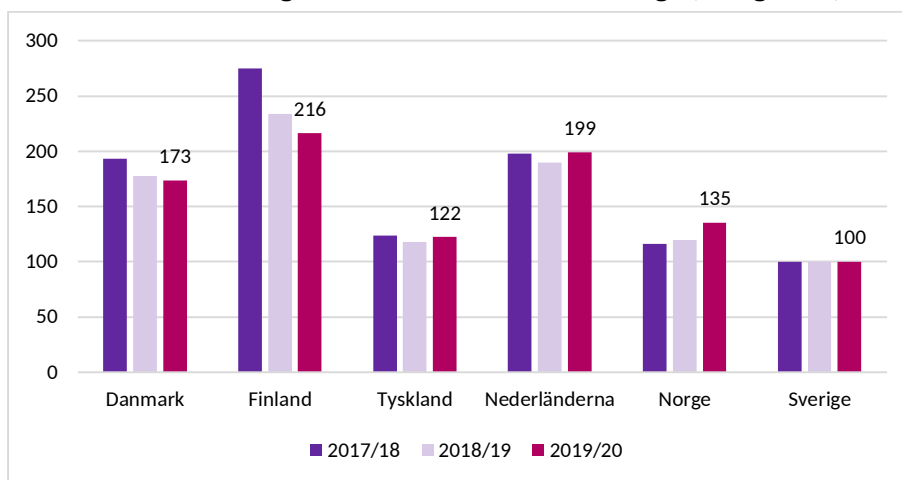
Jämförande översikt inom högre utbildning

En statistisk översikt påvisar vissa skillnader mellan de utvalda länderna samt Sverige inom Erasmus+ programmet, både på ett generellt plan och i relation till Storbritannien.

82. Fördjupad information bygger dels på landstatistik från EU-kommissionens databas Qlikview, dels på fördjupande samtal med representanter för UHR:s motparter som National Agency för Erasmus+ i respektive land: Nationale Agentur für EU-Hochschulzusammenarbeit im Deutschen Akademischen Austauschdienst (NA-DAAD), Tyskland; Utbildningstyrelsen, Finland; Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høgare utdanning, Norge; Nationaal Agentschap Erasmus+ Onderwijs & Training (Nuffic), Nederländerna; Uddannelses- og Forskningsministeriet i Danmark.

83. Tyskland och Nederländerna tog 2021 bland annat fram ett informellt arbetsunderlag (ett så kallat non-paper) med konkreta förslag kring stärkandet av relationen med Storbritannien i relation till utbildningssamarbeten och i synnerhet Erasmus+ programmet.

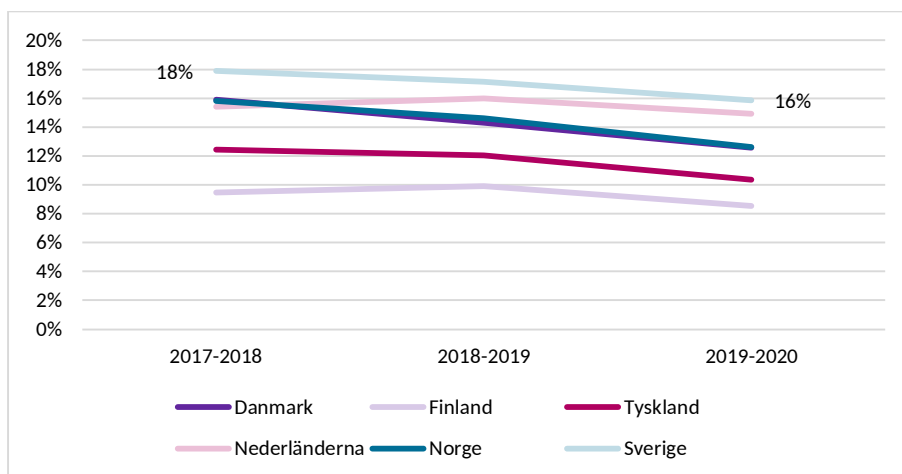
Diagram 8. Utresande studenter inom Erasmus+ för studier eller praktik, läsåren 2017/18–2019/20. Diagrammet är indexerat efter folkmängd (Sverige 100)⁸⁴.

Av diagram 8 framgår bland annat att Sverige, följt av Tyskland och Norge, har minst antal utresande studenter, i relation till folkmängd. Danmark, Nederländerna och Finland har väsentligt fler utresande när hänsyn tagits till skillnader i folkmängd.

I fråga om utresande personal skiljer sig siffrorna något åt. Sverige har då fler utresande i relativa tal än både Nederländerna, Tyskland och Norge och en relativ ökning gentemot samtliga länder under de tre läsåren. Samtidigt är Finlands övertag jämfört med övriga länder än större.

Diagram 9. Andel av totalt antal utresande inom högre utbildning som rest till Storbritannien läsåren 2017/18–2019/20.⁸⁵

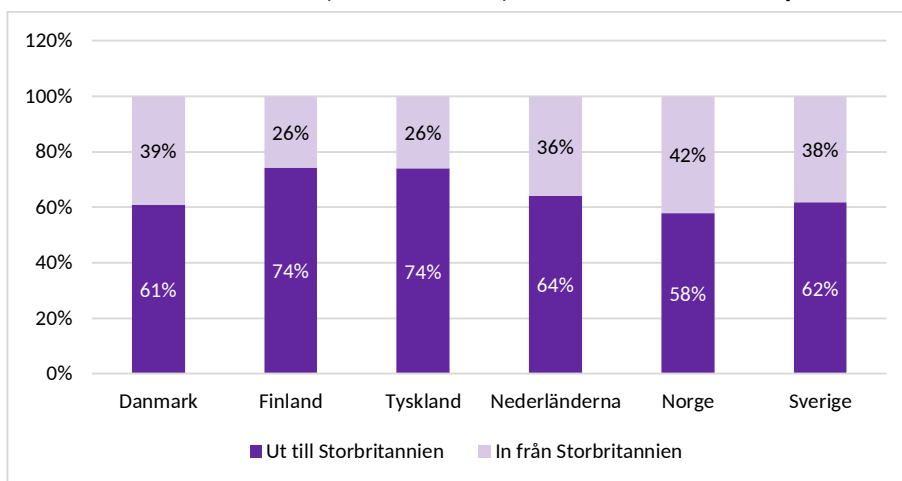
84. Data från EU-kommissionens databas Qlikview, avser KA103, endast utresande studenter för studier för DE01, NO01, SE01, DK01, FI01 och NE01, utlysningar 2015–2020. Viss osäkerhet råder kring data på grund av variationer i databasen, men det bedöms inte påverka övergripande tendenser.

85. Data från EU-kommissionens databas Qlikview, avser KA103, samtliga utresande för DE01, NO01, SE01, DK01, FI01 och NE01, utlysningar 2015–2020.

Diagram 9 visar att Sverige är det land bland de sex som har jämförts, som har störst andel utresande till Storbritannien inom högre utbildning, tätt följt av Nederländerna. Samtidigt framgår att exponering mot Storbritannien, med något undantag, har sjunkit för alla länder under de tre läsåren som föregick pandemin.

För Sverige, Norge och Danmark kvarstår ändå Storbritannien som det viktigaste landet för utresande inom Erasmus+ högre utbildning, åtminstone till och med läsåret 2019/20. För Nederländerna och Tyskland är det i stället Spanien som är den vanligaste destinationen. I Finlands fall är det Tyskland. För inget av länderna finns det någon tydlig ökning av utresande till andra engelsktalande länder, som till exempel Irland. Det utesluter dock inte att en viss sådan ökning kan ske från och med 2021 och framåt.

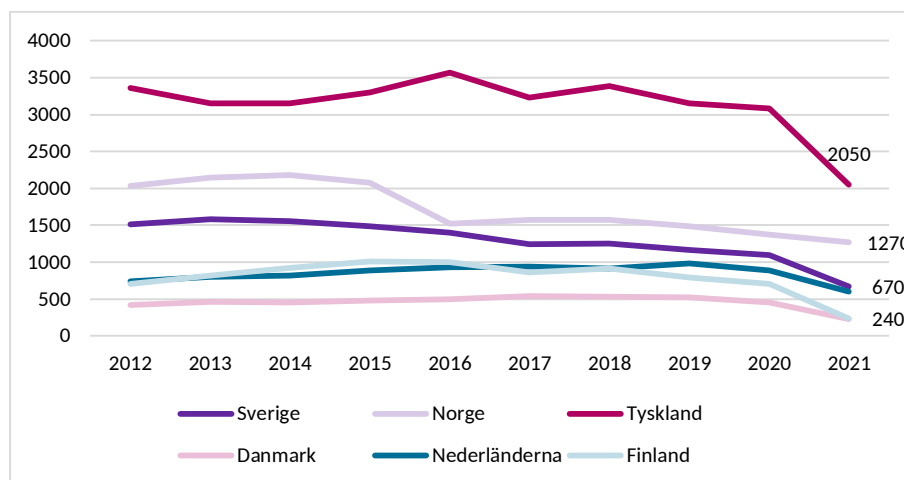
Diagram 10. Andel utresande och inresande utbytesstudenter för studier mellan Storbritannien och sex länder, 50 procent innebär perfekt balans i studentutbytena.⁸⁶

Av diagram 10 framgår att samtliga sex länder som har jämförts har en obalans i inresande och utresande studenter till/från Storbritannien. Norge är det land som har bäst balans men Sverige, Danmark och Nederländerna följer ganska tätt efter. Alla har cirka sex inresande brittiska studenter för varje tiotal utresande studenter. Tyskland och Finland har något större obalans.

86. Data från EU-kommissionens databas Qlikview, avser KA103, endast utresande studenter för studier för DE01, NO01, SE01, DK01, FI01 och NE01, utlysningar 2015–2020.

Diagram 11. Antal ansökningar till brittiska lärosäten från nya freemoverstudenter ht 2012-2021.⁸⁷

I diagram 11 syns en tydlig minskning av freemoverstudenters ansökningar till lärosäten i Storbritannien mellan 2020 och 2021 från de fem länderna som tillhör EU. Det hänger nära samman med höjning av studieavgifter för dessa studenter från och med 2021. Störst minskning hade Finland med 66 procent följt av Danmark. Sverige hade en minskning på 39 procent, något större än Tyskland och Nederländerna. För Norge blev situationen inte förändrad i sak i och med att norska studenter även tidigare hade betalat internationella studieavgifter i Storbritannien. Minskningen är därför liten (minus 7 procent). Noterbart är att Norge även är det land som har i särklass flest ansökningar från freemoverstudenter per capita i Storbritannien, under hela perioden, trots att de alltså kontinuerligt har betalat högre avgifter än studenter från EU. En anledning kan vara att taket för norska studiemedel är något högre än exempelvis i Sverige.⁸⁸ Andra faktorer som anförts i dialog med en representant från det norska Erasmus+ kontoret är en ganska aktiv marknadsföring från brittiska lärosäten på norska mässor och informationsträffar om högre utbildning samt djupa historiska och kulturella band mellan de båda länderna.

87. Siffror enligt Universities and Colleges Admissions (UCAS), ansökningsomgång juni 2021. Mindre avvikelser kan förekomma då vissa ansökningar sker utanför UCAS.

88. <https://www.lanekassen.no/nb-NO/stipend-og-lan/utland/hoyere-utdanning-i-utlandet/>. Växelkurs cirka 1-1. I båda fallen avses studenter utan barn.

Jämförande översikt inom yrkesutbildning

Diagram 12. Utresande studerande inom Erasmus+ yrkesutbildning läsåren 2017/18–2019/20. Indexerat efter folkmängd (Sverige 100).⁸⁹

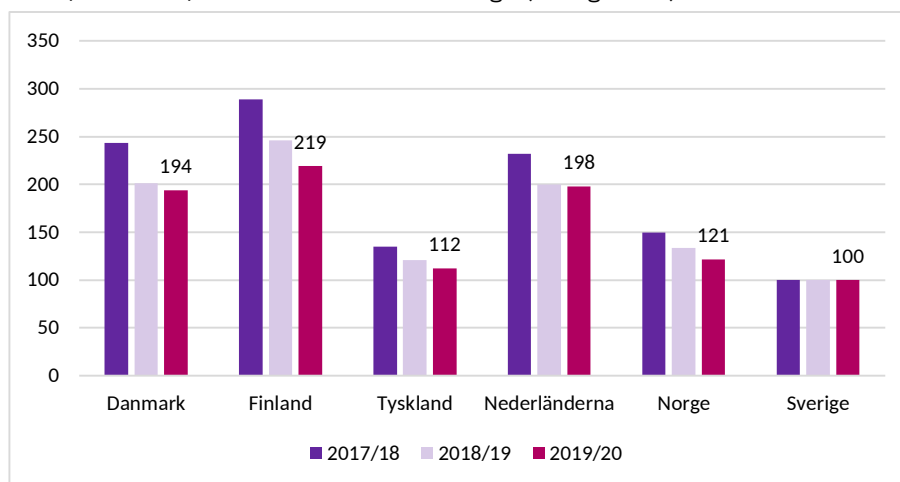
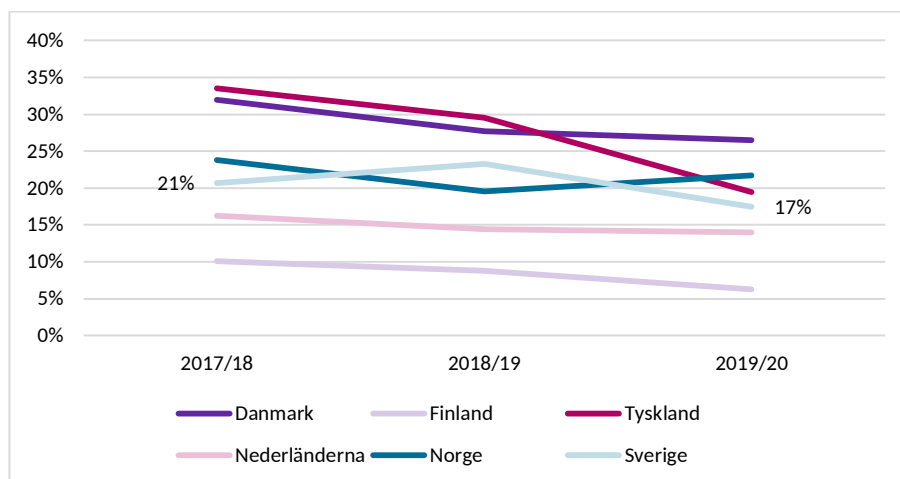

Diagram 12 över utresande studerande inom yrkesutbildningar liknar i stor utsträckning den bild som getts tidigare av utresande studenter inom högre utbildning. Sverige, Tyskland och till viss del Norge har något färre utresande, efter att justering har gjorts för folkmängd. Danmark, Nederländerna och framför allt Finland har fler utresande jämfört med Sverige. Sverige ökar dock antalet utresande i relation till samtliga länder under mätperioden.

Diagram 13. Andel av totalt antal utresande inom yrkesutbildning som rest till Storbritannien läsåren 2017/18–2019/20.⁹⁰

89. Data från EU-kommissionens databas Qlikview, avser KA102 och KA116, endast utresande studerande för DE02, NO01, SE01, DK01, FI01 och NE01, utlysningar 2015–2020. Viss osäkerhet råder kring data på grund av variationer i databasen, men det bedöms inte påverka övergripande tendenser.

90. Data från EU-kommissionens databas Qlikview, avser KA 102 och 116, samtliga utresande för DE01, NO01, SE01, DK01, FI01 och NE01, utlysningar 2015–2020.

När det gäller andel av utresande inom yrkesutbildningar som åker till Storbritannien ligger Sverige nära mitten, bland de sex jämförda länderna. Norge, Tyskland och särskilt Danmark har större andel utresande till Storbritannien än Sverige. Noterbart är en tydlig minskning av utresande från Tyskland till Storbritannien samtidigt som det totala antalet utresande från Tyskland under de tre läsåren har ökat väsentligt till Malta (plus 50 procent) och Irland (plus 120 procent). Även Nederländerna och Sverige har haft en ganska kraftig ökning (plus 50–70 procent) av utresande till Irland. Dessa siffror ger stöd för bilden att flera aktörer som arbetar med yrkesutbildningar började lämna Storbritannien redan innan brexit blev en realitet, för att söka sig till andra engelskspråkiga länder.

Finland är det land av de sex jämförda som har lägst exponering mot Storbritannien. Finska utresande åker i större utsträckning till Spanien, Tyskland och Nederländerna för att genomföra praktik eller andra typer av utbyten. Det engelska språket har inte lyfts fram som lika avgörande i dialog med det finska Erasmus+ kontoret. Snarare lades stor vikt vid liknande struktur och organisation av yrkesutbildningar i Tyskland och Nederländerna, vilket skapat goda förutsättningar för utbyten till just dessa länder.

Särskilda utmaningar och möjligheter

Finland är det land av de jämförda länderna som har störst antal utresande inom Erasmus+ i relation till folkmängd, samtidigt som de har låg exponering mot Storbritannien. I samtal med UHR framgår att konsekvenser inom Erasmus+ programmet ännu inte syns, med tanke på att tidigare beviljade projekt ännu pågår. Det finska utbildningsdepartementet skickade en representant till London hösten 2021, för att intervjua olika aktörer och ge en samlad bild av konsekvenser för finländska utbildningssamarbeten. Av särskilt intresse i dialogen med det finländska Erasmus+ kontoret var att de inte ser certificate of sponsorship för praktik som särskilt komplicerat (till skillnad från flera andra aktörer), samt att något mindre vikt fästs vid det engelska språket för utresande inom yrkesutbildningarna.

Bland utmaningarna från finländskt håll nämns särskilt tre aspekter:

- Generella utmaningar att fortsätta med mycket stort antal utresande. Finland har historiskt haft många utresande som bland annat berott på nationella strategier samt ”målsättningar” per lärosäte kring internationalisering som i sin tur haft viss relation till resurstilldelning. Nationella prioriteringar har till viss del skiftat och det är nu något mer fokus på att attrahera inresande studenter och talang till Finland. Det finns även justering i utbildningsprogram samt ökade poängkrav som kan försvåra för utresande. Sammantaget kan det skapa utmaningar att kunna använda hela Erasmus+ budgeten, särskilt med tanke på förväntad ökning av denna budget.
- Finländska freemovers till Storbritannien minskar kraftigt. Storbritannien har varit den klart främsta destinationen för finländska freemovers, dit cirka 25 procent har rest för att studera. Det finns inga direkta planer på att kompensera eller ta fram stipendier för att underlätta för studier i Storbritannien. Däremot arbetar

Utbildningsstyrelsen för att informera ännu mer om andra möjliga studiedestinationer.

- Försvårade samarbetsmöjligheter inom Erasmus+ partnerskap och osäkerhet kring Europauniversiteten. Från lärosätena i Finland har det lyfts en oro kopplad till partnerskap inom Erasmus+, samt samarbete kring Europauniversiteten, där Finland deltar i fem nätverk.

Norge är det enda landet utanför EU bland de fem nationella Erasmus+ kontor som UHR har haft fördjupade samtal med. Det märks särskilt genom den endast marginella minskningen på 7 procent av nya ansökningar av freemoverstudenter, eftersom norska studenter redan före brexit betalade internationella studieavgifter. Norge har gjort vissa ansatser att få till ett bilateralt avtal med Storbritannien för samarbeten inom utbildningsområdet men frågan har inte fått gehör från brittisk sida.

Bland de utmaningar som lyfts från det norska Erasmus+ kontoret kan bland annat nämnas:

- Försvårad byråkrati och oro för ökade kostnader. Det är svårigheter som präglar alla samarbeten. Sjukvårdsavgiften lyfts särskilt fram som en extra och onödig kostnad, givet det grundskydd som finns från Norge. Även från aktörer som arbetar med yrkesutbildningar finns en oro över ökad byråkrati och administration.
- Utmaningar med avtalsmallar för bilaterala avtal. Det finns viss oro bland lärosätena om hur de ska gå vidare i processen med avtal med lärosäten i Storbritannien, bortom Erasmus+ programmet. Inledningsvis fanns tankar på centrala avtalsmallar men det bestämdes senare att det är mest effektivt att varje lärosäte anpassar innehållet efter sina behov inom det bilaterala samarbetet.

Tyskland är det land som har överlägset mest omfattande samverkan med Storbritannien, vilket är naturligt med tanke på folkmängden. Samtidigt, som kunde ses i statistiken ovan, är Tyskland det land vid sidan av Sverige som har minst antal utresande i relation till folkmängd. Tyskland har ett flertal internationella program som främjar utbildningssamarbeten utanför EU och Erasmus+, där Storbritannien nu automatiskt kan inkluderas.⁹¹ Det är det enda landet som tillfrågats inom den här rapporten som explicit angett att det ska skjuta till medel där samarbeten med Storbritannien kan inkluderas. Det råder dock viss osäkerhet kring budget för dessa program, vilket kan leda till ökad konkurrens om medel. Vikten som fästs vid Storbritannien syns genom att den tyska organisationen DAAD (som bland annat ansvarar för högre utbildning inom Erasmus+ programmet) har ett särskilt kontor i London, med ansvar för Storbritannien och Irland. Bland de utmaningar som nämns från det tyska Erasmus+ kontoret finns:

- Studier i Storbritannien blir förbehållna de studenter som har mest resurser. Bland freemovers räcker inte tyska studiebidrag för att

91. Utbildningsprogrammen Promas, ISAP och Doppelabschluss

finansiera studieavgifter och bland utbytesstudenter kommer det att bli mindre vanligt med stipendier motsvarande Erasmus+ stipendiet.

- Obalans i studentutbyten kan försvåra för nya avtal. I samband med den utmaningen lyfter representanter för DAAD även fram ökade svårigheter att främja brittiska studenters utbyten i Tyskland. Trots obalans i själva studentutbytet bedöms det att tyska lärosäten (tillsammans med lärosäten i en handfull andra länder i Norden och Västeuropa) kan ha en fördel i upprättandet av avtal då det finns partnerskap, forskning och spetskompetens som går bortom strikt balans i mobilitet och som kan vara attraktivt för den brittiska motparten.
- Avsevärt svårare att genomföra praktik. Påverkar närmare 1 000 tyska praktikanter om året och där vissa avslag redan har skett inom en process som upplevs som komplicerad.

Danmark har förhållandevis många utresande i förhållande till sin folkmängd och vid en jämförelse med Sverige och övriga fem länder. Storbritannien är den viktigaste destinationen för utresande inom Erasmus+, särskilt inom yrkesutbildningar. Samtidigt har få konsekvenser setts av brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ eftersom projektägare har kvar projektmedel från 2020 där genomförandet varit begränsat på grund av covid-19. Bland de utmaningar som särskilt lyfts från det danska Erasmus+ kontoret kan nämnas:

- Ökad byråkrati och tid för att handlägga visum och certificate of sponsorship. Särskilt försvårar det för utbyten inom yrkesutbildningar kopplade till handel och turism, där det finns stor efterfrågan på engelskspråkig praktik. Inom tekniska yrken finns det större möjligheter för praktik i icke-engelskspråkiga länder. Sannolikt kommer det att leda till att fler företag eller konsulter som arbetar med vidareförmedling anlitas, för att stödja skolor med de tillstånd som kräver mer tid och teknisk expertis.
- Markant minskning av utresande danska freemovers till Storbritannien mellan 2020 och 2021 (cirka minus 50 procent). Där finns dock inte planer på särskilda åtgärder.

Nederländerna har ett stort antal utresande inom Erasmus+ programmet, med cirka dubbelt så många utresande per capita jämfört med Sverige inom både yrkesutbildning och högre utbildning. Samtidigt är Nederländerna det land bland de sex jämförda, vid sidan av Sverige, som har störst andel utresande inom högre utbildning till Storbritannien. Landet har varit mest populärt för utresande studenter, i konkurrens med Spanien. Under de senaste två läsåren har dock Storbritannien minskat i popularitet men det är svårt att särskilja pandemi- och brexiteffekter här. Samtidigt förefaller Nederländerna ha ökat i popularitet bland inresande, från många länder. Bland de utmaningar som lyfts från det nederländska Erasmus+ kontoret kan framför allt följande nämnas:

- Avsaknad av övergripande ramverk (liknande det som tidigare tillhandahölls genom Erasmus+) för samarbete mellan grundutbildningar på lärosäten. Det förstärker vikten av enskilda institutionella initiativ. En tydlig oro att vissa lärosäten förlorar samarbeten med Storbritannien. En möjlighet som lagts fram skulle kunna vara en bilateral eller multilateral dialog för att stärka kopplingar mellan EU och Turingprogrammet.
- Utmaningar kring certificate och sponsorship och andra administrativa krav som omgärdar praktik, för både studenter och studerande inom yrkessektorn. Här samarbetar Nederländernas Erasmus+ kontor bland annat med British Council för att ta fram viss vägledning för projektägare inom yrke.
- Stor ökning av inresande freemoverstudenter. Det ses som en möjlighet, men med en andel internationella studenter på närmare 29 procent på kandidatutbildningar ses det även som en utmaning som sätter press på inhemska lärosäten och utbildningssystem.⁹² I Sverige ligger andel inresande i relation till samtliga studerande på 6–9 procent.⁹³
- Stor ökning av inresande Erasmus+ studenter. Nederländerna har haft en ungefärlig balans tidigare, mellan in- och utresande inom Erasmus+ men i de projekt som beviljades 2020 och som nu börjar rapportera, syns en markant övervikt för inresande.

92. Incoming degree mobility in Dutch higher education 2020-2021, Nuffic 2 december 2021. Sidan 6.

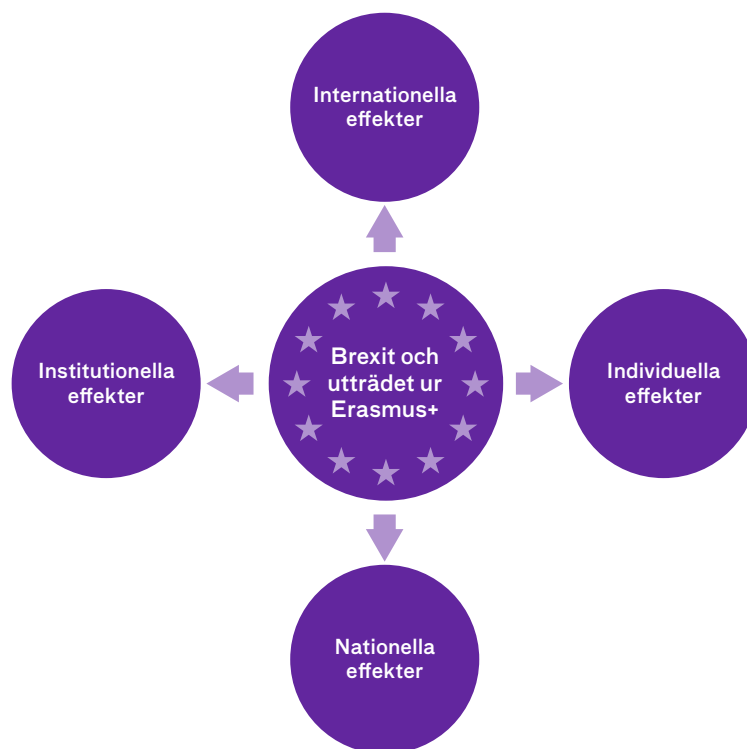
93. Universitet och högskolor, Internationell studentmobilitet i högskolan 2020/21, december 2021. SCB på uppdrag av UKÄ, sidan 6.

Slutsatser och avslutande diskussion

Storbritanniens utträde ur Erasmus+ i kombination med brexit påverkar svenska utbildningssamarbeten i stor utsträckning eftersom det är det land som svenska studenter, studerande och institutionella aktörer inom utbildningsområdet har haft störst samverkan med. Samtidigt blir det tydligt i samtal med både svenska aktörer och till exempel Erasmus+ ansvariga myndigheter i andra länder, att konsekvenserna ännu är i sin linda och kommer att synas successivt under kommande år. Utöver tidsaspekten försvåras analysen även av pandemin som har haft stor påverkan på internationalisering inom utbildningssektorn.

Utifrån samtal med de olika aktörerna, enkätsvar och analys av statistik, framträder konsekvenserna av brexit på olika plan, i form av utmaningar och i några fall möjligheter. För att strukturera slutsatser och eventuella förslag kan det underlätta att beskriva effekterna utifrån en individuell–institutionell dimension å ena sidan och en internationell–nationell dimension å andra sidan. Den senare dimensionen underlättar framför allt för att precisera möjliga åtgärder. Även om det delvis är en förenkling eftersom en del komplexa konsekvenser och åtgärder sträcker sig över hela spektrumet, kan en uppdelning ändå vara till nytta för att strukturera huvudsakliga slutsatser.

Figur 1. Utmaningar efter brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+, på olika nivåer.

Konsekvenser på institutionell nivå i Sverige

En långsiktig och mera övergripande konsekvens av brexit är minskade kontakter och kunskap om Storbritannien, på ett allmänt plan. Storbritannien förblir ett viktigt land i Sveriges närområde som vi har omfattande kontakter med inom många olika sektorer. De 5 000 svenskar som varit i Storbritannien årligen inom ramen för utbildningssamarbeten bidrar i många fall och på olika vis till den samlade förståelsen om Storbritannien. Om den siffran till exempel halveras kan det inverka negativt på långsiktiga samarbeten mellan länderna, även bortom utbildningssektorn.

På ett generellt plan inom utbildningsområdet riskerar möjligheterna för Sverige att nå upp till europeiska målsättningar för utresande studenter (20 procent) och studerande inom yrkesutbildningar (8 procent) att begränsas, som en följd av brexit.⁹⁴ Det är dock svårt att göra mer exakta uppskattningar eftersom pandemin påverkar. Det är också avhängigt vilka val de som annars skulle ha åkt till Storbritannien gör. Den negativa effekten mildras dock sannolikt av att budgeten för Erasmus+ programmet ökar stadigt under kommande år, med ett större antal utresande som trolig följd.

Inom högre utbildning är avsikten generellt bland svenska lärosäten att underhålla och fortsätta bygga en långsiktig relation med brittiska lärosäten. Cirka 85 procent av lärosätena som svarade på enkäten samverkar med lärosäten i Storbritannien och samtliga svarade att de tänker fortsätta samarbeta med aktörer i Storbritannien.

Av enkät och samtal framgår att de flesta lärosäten kommer att använda en del av den nya möjligheten inom Erasmus+ programmet att sända utresande till icke associerade tredjeländer, dit Storbritannien nu hör. Men lärosätena ser det framför allt i ett globalt sammanhang. Flera lärosäten håller på att ta fram riktlinjer och rutiner för hur de ska hantera denna möjlighet och prioriteringarna kan komma att ändras. Även i samtal med Erasmus+ kontor i andra länder är det tydligt att lärosäten i många fall ännu inte har satt upp riktlinjer för användning av mobiliteter till icke associerade tredjeländer. En anledning är att många lärosäten har kvar mobiliteter från programomgångarna 2019 och 2020 som förlängdes på grund av pandemin.

Ett sätt att fortsätta samarbeten med lärosäten i Storbritannien är att skapa bilaterala avtal mellan lärosäten efter hand som pågående avtal inom Erasmus+ löper ut under 2022 och till och med maj 2023. Av samtal med aktörer i den brittiska utbildningssektorn framgår att det generellt finns ett ömsesidigt intresse för sådana avtal men somliga bedömer att brittiska lärosäten kommer att försöka skapa färre men djupare strategiska samarbeten med sina motparter inom EU.

Vissa samarbeten kommer dock att avslutas. En faktor som kan försvåra upprättandet av bilaterala avtal är obalansen i studentutbyten där Sverige generellt har fler utresande svenska studenter, jämfört med inresande brit-

94. För studenter avses målsättning andel av alla studenter som har tillbringat åtminstone tre månader av sin studietid i ett annat land. För studerande inom yrke avses andelen yrkesstuderande i åldern 18–34 år som genomför en del av sin utbildning eller praktik i annat land. Rådets slutsatser 2011/C 372/08 samt 2020/C 417/01.

tiska studenter. Obalansen ser olika ut mellan olika lärosäten. Därför är det rimligt att anta att vissa lärosäten kommer att få svårare än andra att bibehålla sina samarbeten med brittiska lärosäten.

Flera lärosäten uttryckte att brexit medfört ökad administration och mer arbete. Även studenter som rest efter den 31 december 2020 (med de medel som kvarstår från 2019 och 2020 då Storbritannien ännu var med i Erasmus+) behöver ansöka om och bekosta ett studentvisum om vistelsen överstiger sex månader. Särskilt problematiskt verkar det vara för utresande studenter som ska göra praktik och behöver olika tillstånd från första dagen. Några lärosäten har beskrivit den administrationen som mycket betungande.

Inom yrkesutbildning ger gymnasieskolor och andra yrkesutbildningsanordnare en delvis annorlunda bild, jämfört med svenska lärosäten. De viktigaste prioriteringarna är att på ett effektivt sätt kunna ordna antingen en ändamålsenlig och givande arbetsplatsförlagd utbildning för en studerande eller kompetensutveckling för personal. Utifrån enkät och samtal är det tydligt att flera yrkesutbildningsanordnare *inte* anser att Storbritannien efter brexit är det bäst lämpade landet för detta. Framför allt tycks det baseras på väsentligt utökade administrativa hinder.

En studerande inom yrkesutbildning ska ha visum från dag ett, ett särskilt certificate of sponsorship samt banktillgångar som bevisar likviditet innan och under hela ansökningsprocessen. Det är troligen till stor del dessa administrativa hinder som gör att cirka 60 procent av de yrkesutbildningsanordnare som svarat på enkäten anger att de inte kommer att fortsätta samverka med Storbritannien. I dialog med andra nationella Erasmus+ kontor uttrycks liknande utmaningar för tillstånd för studenter som gör praktik samt yrkesstuderande. Finland är delvis ett undantag. I dialogen med deras Erasmus+ kontor framkommer att det kan bero på färre men djupare samarbeten med Storbritannien, där parterna kan hjälpas åt mer effektivt. Det har även varit mycket begränsat med mobilitet på grund av pandemin.

Det är inte bara administrativa anledningar till att yrkesutbildningar minskar närvaron i Storbritannien i större utsträckning än aktörer inom högre utbildning. Andra faktorer kan vara typen av samarbeten och graden av ömsesidighet. Inom yrkesutbildningar är det vanligen begränsad ömsesidighet och en utresande åker till exempel från en gymnasieskola till en arbetsplats i ett annat land, på samma sätt som studerande från andra länder kommer till svenska arbetsplatser. Det kan ofta vara enklare att avbryta ett sådant samarbete, som är mer unilateralt och framför allt beror på initiativkraften hos den sändande organisationen.

Redan åren innan brexit fullbordades hade Spanien gått om Storbritannien som det mest populära landet för utresande svenska studerande inom yrkesutbildningar. Även om det är svårare att se tendenser under pandemin har utresorna ökat till bland annat Irland och Malta. Det ligger väl i linje med hur det har sett ut även i en del andra länder, bland annat Tyskland. Betydelsen av det engelska språket spelar sannolikt in här, men även förekomsten av enskilda företag som på ett effektivt sätt marknadsför och bistår skolor med logistik och förberedelse inför praktik.

Samarbetet med Storbritannien kommer ändå att fortgå i viss utsträckning även inom yrkesutbildningar. Ett stöd för det är den möjlighet att använda upp till 20 procent av beviljade mobiliteter till icke associerade tredje länder som också finns inom yrkesutbildningar. Faktorer som yrkesutbildningsanordnare uttryckt som verkar *för* fortsatt samverkan med aktörer i Storbritannien är att det finns spetskompetens i Storbritannien inom speciella yrken. En annan aspekt är att både utresande och deras familjer (när det gäller minderåriga) ofta känner till Storbritannien och känner sig bekväma med språket och därför känner att de kan kommunicera med myndigheter om något skulle inträffa.

Inom skola och vuxenutbildningar är effekten mindre påtaglig eftersom det redan tidigare varit ett relativt begränsat antal utresande till Storbritannien. Av dem som svarade på enkäten uppgav cirka hälften att de tidigare samverkat med brittiska aktörer och 65–75 procent av dessa uppgav att de nu kommer att avsluta samarbetena.

Ett alternativ för fortsatt samverkan med Storbritannien för aktörer inom skola och en del folkhögskolor kan vara det anslagsfinansierade samarbetsprogrammet Atlas partnerskap, även om bara knappt 1 procent (fyra personer) av beviljade mobiliteter 2021 berörde utresa till Storbritannien. Här är det dock rimligt att tro att en ökning av utresande till Storbritannien kommer att ske efter att pandemin avtagit.

En påtaglig negativ effekt av Storbritanniens utträde ur Erasmus+ är den förlorade möjligheten att dra nytta av de förändringar som skett inom det nya Erasmus+ programmet. Från 2021 finns en väsentligt ökad budget för utresande inom skola och det har skapats bättre förutsättningar för elevutbyten. Här hade sannolikt Storbritannien kunnat vara en attraktiv och naturlig destination för svenska skolklasser. Men inom skolsektorn (till skillnad från sektorerna för yrkesutbildning och högre utbildning) finns ingen möjlighet att använda en del av de beviljade medlen för mobiliteter för utbyten till icke associerade tredjeländer.

Konsekvenser på individnivå i Sverige

Svenska freemoverstudenter är en grupp som påverkas konkret och direkt av brexit. Siffror från CSN för höstterminen 2021 bekräftar tidigare siffror från den brittiska utbildningssektorn och visar en minskning på drygt 50 procent när det gäller antalet svenska studenter i Storbritannien som tar studiemedel på eftergymnasial nivå för första gången.

Det går även att utläsa av statistiken att Skottland inte har samma framstående plats som tidigare bland nya svenska studenter. Sannolikt beror det på att EU-studenter i Skottland (till skillnad från England) tidigare var helt undantagna studieavgifter men nu får betala full internationell avgift. En annan konsekvens är att svenska studenter väljer lärosäten med lägre studieavgift, vilka vanligen även är något lägre rankade.

Det extra lån som en svensk student kan få från CSN för studieavgifter räckte före brexit i nästan samtliga fall för att täcka de årliga studieavgifterna vid brittiska lärosäten. Efter den 31 december 2020 täcker det extra lånet sällan den årliga studieavgiften. Hur stor andel som kan täckas med

svenskt studiestöd beror på studiernas längd och kostnaden för en specifik utbildning vid ett specifikt lärosäte. Generellt kan sägas att vid de lärosäten som tidigare varit bland de mest populära för svenska studenter räcker lånet numera endast till 30–45 procent av avgiften.⁹⁵

De svenska freemoverstudenter som intervjuats har i de flesta fall påbörjat sina studier innan övergångsreglerna löpte ut och betalar därför de reducerade studieavgifter som gällde för EU-studenter före brexit. Om de hade behövt betala de avgifter som gäller för övriga internationella studenter skulle de i många fall troligen valt ett annat land för studier, till exempel Irland eller Nederländerna. En student som påbörjat sina studier efter att övergångsreglerna slutat gälla läste en internationell ettårig masterkurs. Det skulle sannolikt kunna ses som ett alternativ för fler studenter framöver som inte kommer att kunna bekosta fleråriga utbildningar men ändå vill ha en brittisk examen i sitt CV.

Det totala antalet freemoverstudenter från Sverige har minskat kontinuerligt under flera år, framför allt till de två mest populära länderna USA och Storbritannien. Brexit kommer sannolikt att förstärka trenden ytterligare, men först efter pandemin kommer det att gå att få en tydligare uppfattning om vilka nivåer antalet freemovers i Storbritannien stabiliserar sig på. Utifrån uppgifter från CSN och brittiska utbildningssektorn för 2021 kan en grov uppskattning göras att antalet svenska freemoverstudenter i Storbritannien under ett läsår på sikt kan komma att minska från cirka 3 000–3 500 studenter till 1 200–2 000 studenter. Vilka vägar dessa studenter i stället tar (arbete eller studier, nationellt eller internationellt) är intressant men mycket svårt att undersöka.

Läsåren före pandemin hade några hundra svenska studenter studiemedel från CSN för distansstudier vid lärosäten i cirka 25 olika länder. Över 40 procent av dem (130–150 studenter) studerade på lärosäten i Storbritannien. Efter brexit har de inte längre rätt till svenskt studiestöd, om inte särskilda skäl föreligger.

Hur **svenska utbytesstudenter** drabbas av brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ programmet beror mycket på deras val av lärosäte och utbildning här i Sverige. Utbytesstudier förutsätter oftast att det finns effektiva och kända mekanismer på lärosätet eller institutionen för utbyten med lärosäten i Storbritannien. Från svenska studentrepresentanter betonas vikten av god information om utbytesstudier och att tillgång till utbytesstudier i Storbritannien inte ska begränsas i alltför stor omfattning.

En annan oro som förts fram från både lärosäten och studentrepresentanter är att en del framtida utbyten inom ramen för bilaterala avtal med brittiska lärosäten kan komma att ske utan det extra stipendium (på cirka

95. De fyra mest populära lärosätena 2017 var King's College London, University of Aberdeen, University of Edinburgh och University of Glasgow. Studieavgift per läsår för ett standardprogram inom ekonomi i Aberdeen och Glasgow ligger på cirka 225 000 kronor (18 000 pund), i Edinburgh på cirka 272 000 kronor (22 000 pund) och vid Kings College på cirka 347 000 kronor (28 000 pund). I Skottland studerar man vanligen fyra års grundutbildning och i England tre år. Maximalt stöd som en svensk student kan få för studieavgift 2022 är 370 944 kronor, för utbildning som varar tre år eller längre.

5 000 kronor i månaden) som studenter fick genom Erasmus+. Uteblivet stipendium kombinerat med höga levnadskostnader i Storbritannien kan leda till att endast studenter med bättre ekonomiska förutsättningar kan åka på utbyte till Storbritannien. Det riskerar således att även motverka ansatser till breddad rekrytering som görs vid många lärosäten, både generellt och för deltagande i internationella utbyten.

Effekterna av brexit för brittiska studenter som vill studera i Sverige är svåra att precisera. Det som står klart är att fler kommer att behöva ansöka om uppehållstillstånd för vistelse över 90 dagar. Det gör att brittiska studenter nu går in på topp tio-listan över antalet utfärdade uppehållstillstånd för studier i Sverige. Det är också klart att brittiska freemovers nu behöver betala studieavgifter i Sverige och det finns tecken på att antalet sjunker. Däremot är det mer oklart hur antalet inresande brittiska utbytesstudenter kommer att utvecklas. Det hänger samman både med pandemin och det faktum att det brittiska Turingprogrammet (där resultatet för 2021 inte är tillgängligt än) under 2021 och 2022 går omlott med de medel som brittiska lärosäten har kvar inom Erasmus+.

Åtgärder på svensk nationell nivå

Flera förslag på åtgärder för att mildra negativa effekter som uppstår till följd av brexit och/eller Storbritanniens utträde ur Erasmus+ har nämnts i de samtal UHR har haft med olika svenska aktörer.

En aspekt som förts fram från svenska lärosäten är insatser riktade till brittiska studenter och brittisk utbildningssektor för att marknadsföra Sverige som en attraktiv studiedestination. Viktiga aktörer i det arbetet är lärosätena själva (hemsidor och andra samarbeten som kan leda till studentutbyten), Svenska institutet (information och marknadsföring om Sverige som studiedestination) och andra myndigheter som kan bistå med kontaktskapande (till exempel rektorsresor i UKÅ:s regi eller kontaktseminarier i UHR:s regi). Sammantaget skulle det kunna bidra till att minska den obalans som rått i studentutbyten mellan svenska och brittiska lärosäten, och i förlängningen stärka förutsättningarna för svenska lärosäten att ingå bilaterala avtal med sina motparter i Storbritannien.

En angränsande fråga är översikt över utbudet av utbildningar som finns på engelska vid svenska lärosäten. Det är i dag väl synligt i fråga om programutbud genom Studyinsweden.se som Svenska institutet tillhandahåller, och där det är möjligt att få en översikt över program vid de flesta svenska lärosäten. I fråga om enskilda kurser, som är mer aktuellt för utbytesstudenter, är informationen lite mer utspridd, bland annat på flera lärosätens hemsidor. En översikt över kurser som ges på engelska skulle kunna vara ett stöd för att attrahera utbytesstudenter och användas i marknadsföringssyfte. Detta görs till exempel i Nederländerna, där man tydligt kommunicerar att landet har det bredaste kursutbudet på engelska av alla länder på kontinenten i Europa.⁹⁶

96. Incoming degree mobility in Dutch higher education 2020-2021, Nuffic 2 december 2021. Sidan 22.

Något lärosäte har föreslagit stöd med att utforma avtalsmallar. Liknande tankar lyftes även fram i Norge initialt. I Sverige bistod SUHF med stöd med ad-hoc avtal om det skulle bli en avtalslös brexit. Många lärosäten, både i Sverige och Storbritannien, verkar dock ense om att avtalsmallar lämpligen tas fram av parterna själva. Den vägen valde även Norge efter visst övervägande. Många lärosäten tar avstamp i Erasmus+ avtalen, vilket även framgick i samtalen med brittiska lärosäten. En annan erfarenhet som förts fram i dialogen inom ramen för denna rapport är hur lärosätena hanterade avtal med sina motparter i Schweiz när det landet lämnade Erasmus+ programmet.

Det finns annan administration, vid sidan av själva avtalen, där centralt stöd eventuellt skulle kunna vara mer effektivt. Det handlar till exempel om att bistå med stöd kring de stundtals snåriga regler som omgärdar praktik, både inom yrkesutbildning och högre utbildning. Nederländernas Erasmus+ kontor ser till exempel över möjligheter att stödja projektägare med enklare instruktioner eller checklistor, som planeras att tas fram i dialog med ansvariga brittiska aktörer. När det gäller svenska aktörer skulle det sannolikt vara särskilt användbart för yrkesutbildningsanordnare som ska fortsätta med utbyten till Storbritannien, men även för en del lärosäten.

En åtgärd som skulle kunna få effekt på den individuella nivån för svenska studenter är att göra det möjligt att ta emot studiestöd även för distansstudier utanför EU/EES. Förutom brexit skulle en sådan översyn kunna motiveras utifrån det ökade intresset för distansutbildningar som uppstått under pandemin. En annan aspekt som skulle kunna underlätta i vissa fall är en översyn av studiestödsförordningen för att möjliggöra att ta emot stipendier (till exempel från Wales) utan att förlora rätten till svenskt studiestöd.

Den största gruppen svenska personer som påverkas är freemovers och för dem kan åtgärder från svenskt håll vara mer komplicerade. Inget annat Erasmus+ kontor eller organisation som UHR samtalat med har vidtagit konkreta åtgärder. Finländska utbildningsstyrelsen har dock till viss del stärkt sitt informationsarbete gentemot freemoverstudenter för att kunna visa på alternativa studiedestinationer. På institutionell internationell nivå har några brittiska lärosäten i stället vidtagit vissa (troligen temporära) åtgärder med reducerade studieavgifter för studenter från EU. Företrädare för brittiska lärosäten genomför även påverkansarbete mot brittiska regeringen för att studier ska kunna bedrivas upp till ett år utan krav på studentvisum.

På ett allmänt plan, för att främja utresande generellt, kan det vara intressant att fördjupa dialogen med i synnerhet Nederländerna och Finland, som har ungefär dubbelt så många utresande studenter och studerande som Sverige, inom såväl yrkesutbildning som högre utbildning. UHR har redan haft en relativt nära dialog med sin motpart i Finland. Utifrån denna dialog framgår att orsakssambanden när det gäller mobilitet är komplexa och rör samspel mellan en rad olika aktörer på olika nivåer, inom utbildningssektorn i respektive land.

Konsekvenser på internationell nivå

Brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ har långtgående konsekvenser inom utbildningsområdet, på internationell nivå och på brittisk

nivå. Avsikten är inte att generellt fördjupa diskussionen kring dem här, utan endast synliggöra några aspekter som har framkommit i arbetet med denna rapport och som kan vara relevanta för den svenska utbildningssektorn.

Både brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ påverkar studentflöden internationellt och i Europa, såväl avseende utbytesstudenter som freemovers. Från brittiska lärosäten är det tydligt att ett kraftigt minskat antal freemoverstudenter från EU inte är ett ekonomiskt problem, men däremot genererar det en oro kring internationell diversitet på kurser samt för akademisk kvalitet. Flera brittiska lärosäten tror vidare att Turingprogrammet som haft tydliga globala preferenser under den första ansökningsomgången 2021 kommer att delvis riktas mot Europa igen under kommande år, i takt med att brittiska lärosätens kvarstående Erasmus+ medel tar slut.

Några aspekter pekar även på att brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ kommer att förändra preferenserna för studenter som rör sig inom EU. Initiala siffror pekar till exempel på en tydlig ökning av både freemovers och utbytesstudenter till Nederländerna. Det är rimligt att tro att även Sverige, med ett ganska omfattande utbildningsutbud på engelska, kan komma att få ett ökat antal inresande studenter (freemovers och utbytesstudenter) som av ekonomiska eller administrativa skäl nu får svårare att studera i Storbritannien. Det skulle i så fall, på ett övergripande plan, förstärka rådande obalans där Sverige de senaste läsåren haft nästan dubbelt så många inresande som utresande studenter.⁹⁷

En annan effekt på europeisk nivå som även påverkar svenska lärosäten är att brittiska lärosäten i större utsträckning kommer att stå på sidlinjen när lärosäten inom EU utvecklar och fördjupar samarbeten och partnerskap inom till exempel Erasmus+ strategiska samarbetspartnerskap, Europauniversitet och generellt inom EU:s European Education Area (EEA). Det kan på sikt leda till viss distansering gentemot de brittiska lärosätena.

Åtgärder på internationell nivå

När det gäller inresande brittiska studenter finns en konkret efterfrågan från svenska lärosäten att stärka förutsättningarna för antalet inresande studenter. Efter brexit behöver dessa studenter ansöka om uppehållstillstånd i EU för studier som överstiger 90 dagar. Det är ungefär hälften av den tid som EU-studenter kan vistas i Storbritannien utan att behöva ansöka om studentvisum. Flera brittiska lärosäten har upplevt svårigheter med handläggning av visum för brittiska studenter som ska studera i EU. Eventuell justering av vistelselängden för brittiska (och eventuellt andra internationella) studenter kräver samordning på EU-nivå, utifrån den gemensamma migrationspolitiken inom Schengenområdet.

En komplex åtgärd som förts fram i några samtal är ett institutionellt ramverk för att främja utbyten och samverkan med Storbritannien. Troligen sker en sådan ansats med fördel på EU-nivå eller på multilateral nivå, men det

97. Se Universitet och högskolor Internationell studentmobilitet i högskolan 2020/21 samt 2019/20. Framtagna av SCB på uppdrag av UKÄ. Läsåret 2019/20 var det 39 600 studenter som reste in och 22 500 studenter som reste ut. Läsåret 2020/21 var det 33 300 studenter som reste in och 16 300 studenter som reste ut.

skulle även kunna ske inom ramen för bilaterala samtal. En grundförutsättning är reciprocitet och ömsesidigt intresse, givet att det var Storbritannien som unilateralt valde att lämna Erasmus+ programmet. Norge hade inledande initiativ på bilateral nivå, som dock inte gett resultat. Tyskland stärker vissa bilaterala program för samverkan utanför EU, där Storbritannien nu kan inkluderas. På EU-nivå finns ansatser från Nederländerna och Tyskland att stärka samarbetet med Storbritannien. I den mån samarbete kan institutionaliseras med Storbritannien skulle det dels kunna vara ett stöd för lärosätena för att skapa kontinuitet i samarbeten, dels kunna bli ett stöd för utbytesstudenter om ramverket kombineras med resurser.

Av dialogen med andra Erasmus+ kontor och brittiska aktörer framgår det tydligt att det finns en viss samsyn om att en del administrativa krav är betungande, i synnerhet för studenter som gör praktik eller yrkesstudier som gör arbetsplatsförlagd utbildning. Det skulle kunna skapa förutsättningar för en bilateral eller multilateral dialog med brittiska aktörer, för att försöka förenkla vissa krav.

Bilaga 1. Förteckning över intervjuer och samtal

Datum	Deltagande aktör	Namn
08-nov	Nationellt Erasmus+ kontor Norge	Vidar Pedersen
10-nov	Nationellt Erasmus+ kontor Finland	Mika Saarinen
11-nov	Stockholms universitet	Åsa Petri
11-nov	Sveriges Lantbruksuniversitet	Geir Løe
15-nov	Kungl. Musikhögskolan	Helena Legnell
15-nov	Högskolan Kristianstad	Marie Gunnarsson Ekström
17-nov	Linköpings universitet	Ulrika Åstrand
17-nov	Karlstads universitet	Maria Nilsson, Candida MacKenzie
17-nov	Högskolan Dalarna	Susanne Corrigox
23-nov	Nationellt Erasmus+ kontor Tyskland	Ruth Krahe, Claudia Nospickel
02-dec	Swedish International Students and Alumni	Adrian Stymne
07-dec	Nationellt Erasmus+ kontor Danmark	Niels Martiny, Jonas Husum, Anne Mygind
07-dec	Swedish International Students and Alumni	Anna Johansson
09-dec	Bromangymnasiet, Hudiksvall	Mea Larencranz
09-dec	EU Skåne Nordost, Region Skåne	Maria Lindblad
13-dec	Yrkesgymnasiet Malmö	Ville Peltomäki
13-dec	Folkuniversitetet	Mikael Cronwall
14-dec	Universities UK	Griff Ryan, Valentina Chernokova
14-dec	Realgymnasiet, Lärande AB	Ann Bäck, Anna Andbjer
14-dec	Sveriges Förenade Studentkårer	Linn Swärd
16-dec	University of Edinburgh	Robert Willis, Helen McMillan, Karen Gibson
11-jan	Cardiff University	Rose Matthews, David Evans
12-jan	Fokusgrupp studenter Storbritannien	Johannes Riese, Saga Söderström, Filip Ahlström
14-jan	University College London	Jessica Middleton, Bryan Taylor, Conor Rickford
14-jan	King's College London	Tania Lima
17-jan	British Council	Helen Etheridge, Steve Woodfield
19-jan	Nationellt Erasmus+ kontor Nederländerna	Mark Vlek, José Ravenstein
19-jan	Fokusgrupp studenter Storbritannien	Camilla Niedenthal, Emma Bungerfeldt, Viktoria Johansson, Axel Schoerner Emillon, Adrian Ganic
20-jan	Fokusgrupp studentrepresentanter i Sverige	Dolores Fors, Teo Hillberg, Moa Johansson

Utbildning, utbyte, utveckling – för alla som vill vidare

UHR är en statlig myndighet med flera uppdrag inom utbildningsområdet. Myndigheten finns i Stockholm och i Visby.

UHR:s fem huvudsakliga ansvarsområden:

- Information inför högskolestudier, ansvar för högskoleprovet, ta fram regelverk och samordna antagningen till högskolan.
- Utveckla och förvalta IT-system och e-tjänster åt utbildningssektorn.
- Förmedla internationella utbyten och kompetensutveckling för hela utbildningskedjan.
- Bedöma utländska utbildningar.
- Främjande uppgifter och analyser av frågor inom UHR:s ansvarsområde.